

Сакрат Яновіч

Не пашанцавала

(Камедыя ў трох адслонах)

Беласток 1978

Выданне Ваяводскай управы

www.kamunikat.org

Народнаму тэатру

ў Паўлах

прысвячаю

Асобы:

Алік - звычайны хлопец, а пранаецца скромна.

Вера - дзяўчына, якая лічыць, што няма нічога важнейшага ў жыцці, як багата выйсці замуж.

Віця - тып з начальніцкім характарам, грашароб.

Ёля - энергічная дзяўчына.

Міліцыянер — можа быць ім той, хто выконвае ролю Аліка.

Адслона I

Кавалерскі пакой, у якім няшмат мэблі, а яшчэ менш ладу ды чысціні. Стол, крэсла, заслонка ў куце. На падлозе — параскідана лахмоцце, таксама, запэцканыя туфлі, нейкая бялізна, паперы, газеты. Выразна не хапае тут жаночай рукі, гаспадыні.

Па пакоі ходзіць Алік. Ён аб нечым думае, трымаючы ў руках пісьмо ад кагосьці. Відаць, што гэтае пісьмо зрабіла на ім даволі вясёлае ўражанне, бо ўсміхаецца і пачынае зноў ўчытвацца ў яго, спачатку мармытліва.

АЛІК *(чытаючы)*. „Вітам, Алік, Аліско ты мой, буяне разгадаваны! Дзе гэта ты хвастом накрыўся, чорце лазаты, што ні слыху, ні дыху пра цябе не чуваць?! Ад таго дня, калі ты даў драла ў вакно і, з рамаю на плячах, уцёк ад міліцыі, застаўся я адзін на свеце белым, бы палец...” *(Алік перастае чытаць, усміхаецца)*. Ну і язычок у гэтага Віці! Калі напіша пісьмо, дык такое зладзейскае, што ажно часам страшна робіцца ад таго... *(Зноў чытае, наволг ходзячы па пакоі)*. „Усяляк бывала, Алічак, са мною. Іншы раз, калі ўжо голад ціснуў, дык я да маці, у вёску, пёр, але ў яе небагата там: хлеб ды бульба. Нідзе не мог я прызямліцца, каб грош які саліднейшы хапнуць на меру маіх амбіцый, як ведаеш, высокіх! Ужо, нават, думаў з рыжай Ёлькаю прыжаніцца, каб час цяжкі мне перачакаць у яе. Ды яна, калі я прыйшоў да яе, толькі язык свой паказала, — і дзвярыма ляснула перад самім носам маім, ажно чутанькі не адсекла мне яго...” *(Алік усміхаецца, падымае галаву)*. Ён, Віця, аднак, зноў штосьці задумаў камбінаваць, падла! *(Чытае далей)*. „Дарагі Алічак, найўнота ты мая чыстай вады! Хачу табе асабліва шмат напісаць пра гэту Ёлю, а, таксама, і пра іншыя беды свае, якія апошнім часам выглядаюць досыць аптымiстычна. Ёля, каб ты гэта ведаў, такое з яе стварэнне, што на сам успамін аб ёй дастаю гікаўкі ды абліваюся халодным потам і ногі мае пачынаюць дрыжэць...” *(Пачуўся раптоўны стукат у дзверы з Алік на хвілінку ўслухайся. Стукат не паўтарыўся з Алік, супакоены, узяўся далей чытаць пісьмо.)* „...каб ты гэта ведаў, такое з яе стварэнне, што на сам успамін аб ёй дастаю гікаўкі ды абліваюся халодным потам і ногі мае...” *(Зноў хтосьці пастукаўся ў дзверы, гэтым разам даўжэй і мацней.)* Хто гэта можа быць? Мо Віця? Пагляджу зараз на заканчэнне яго пісьма, ці не паведамляе мяне аб прыездзе... *(Пераварочвае картку на другі бок і чытае)*. „...маю табе, Аліско, такую прапанову, такі

інтарэс хачу табе запрапанаваць, што ад радасці аж пацалуемся!" (Адрываецца ад пісьма). Хіба, Віця, ужо прыехаў да мяне з нейкім сваім, чарговым, вар'яцкім інтарэсам, ад якога толькі і глядзі. каб у турму не трапіць. Але і хуткі ён! Не паспеў я пісьмо ягонае атрымаць, а ён ужо і ёсць. (Алік падыходзіць да дзвярэй, у якія ўжо трэці раз нехта стукае, мацней і мацней). Уваходзь, Віця, дзверы адчынены. Не будзь такі далікатны, я адзін дома... (Але ў дзвярах з'явілася Ёля, якая імкліва ўбегла ў пакой.) Ёля, гэта ты!.., (Алік, ад дзіва, вырачыў вочы і, па-змоўніцку, схававу пісьмо за спіну.)

ЁЛЯ (бегаючы па пакоі, як бы чаго шукаючы). Ты чаму не пускаеш мяне, пытаю?! Што ты тут чаўпеш, пытаю?! (Спатыкаецца аб пакінутыя туфлі). Ну і ў балагане ты сядзіш, як парася ў загарадзе!.. (Адкідае нагою прэч туфаль, аб які спатыкнулася). Сядзіш, а я стукаю-грукаю ў твае дзверы, ажно кулак мне здэравянеў; скручваюся пад парогам, бы тая цюцька, а ты сабе, бачу, стаіш, як лапух які пад плотам! (Пачынае круціцца вакол Аліка) Я сама прыйшла да цябе, я — дзяўчына! Але цябе, бачу, гэта не цешыць... (Спыняецца перад Алікам.) Пачакай, пачакай... (Нешта здагадваецца.) Можа я ўжо спазнілася? Можа ў цябе ўжо Верка засела? (Бяжыць да заслонкі ў куце і раптоўна адхіляе яе.) Ах!.. (Крыкнула, убачыўшы нядбайна развешаныя нагавіцы, быццам вялізныя ножніцы, на ўсю сцяну; і страшэнна дзіравыя.) Цьфу, чыста перапалохаў мяне! Як убачу нагавіцы, дык адразу страшна робіцца. (І да Аліка). Як ты жывеш! Гніеш, даражэнькі. (Пагрозліва набліжаецца да яго.) Чаго маўчыш, пытаю? Чаму табе губа так трасецца, пытаю? Ну, пісні хоць слоўца! (Алік, як бы палахліва, крыху адступаецца ад Ёлі.) Бачу, губа твая не толькі трасецца, але і набрыняла яна. Мо Верка чым дагадзіла табе ў зубы, пытаю?! (Ёля толькі цяпер згледзела, што яна прыйшла з парасонам у руцэ, якім хуценька памахала Аліку перад тварам.) Што, языка забыўся?

АЛІК (усё хаваючы за спіною пісьмо). Памаўчаць, Ёля, не можна?

ЁЛЯ (наступаючы). Чаму гэта табе так захацелася памаўчаць, пытаю? Скажы лепш, што не чакаў ты мяне. Я ўжо стала табе непатрэбнай. Табе, відаць, Верка спадабалася... (Ёля раз'ятраваецца ад маўчання Аліка.) Ты, хлопчык, ужо, бачу, як тая пчолка, з кветкі на кветку пачаў бзыкаць...

АЛІК (пратэстуючы). Ёля, няпраўда, я не бзыкаю... (Алік аж замахаў ад таго рукамі, губляючы на падлогу пісьмо). Я... я...

ЁЛЯ (*угледзеўшы картку*). Ага, во яно што: пісьмо. Ад Веркі! (*Кідаецца да карткі, але Алк аказаўся шывчэйшым ад Ёлі і, сханіўшы з падлогі няшчасную картку, усадзіў яе ў рот ды пачаў жоўваць.*) Аддай, кажу табе! (*Ёля, зазёваная, падбягае ўпрытык да Аліка і заглядае яму ў зубы, тупае нагамі.*) Аддай, здраднік! Я з цябе гэтае пісьмо разам з кіндзюком вылуплю, зараза!

АЛК (*вырачыў-аыся*). Му-му-му-му... (*Рот у яго набрынялы, ад той карткі паперы.*)

ЁЛЯ (*здзіўленая*). Божа, ён мычыць! (*Пужліва адступаецца, быццам ад вар'ята.*) Мычыць, маманька! (*Заходзіць за стол.*)

АЛК (*пратэстуючы, махае рукамі*). Му-му-му-му-му-му... (*Ён так і намагаецца нешта сказаць, але баіцца, каб не выпала яму з рота картка.*) Му-му-му-му... (*Кіруецца да дзвярэй, каб выйсці.*)

ЁЛЯ (*забягаючы Аліку дарогу*). Ты куды, няшчасны!? Ідзеш людзей насмяшыць, дзяцей напалохаць, катой ганяць?!.. (*Але баіцца наблізіцца да Аліка.*) Хочаш, каб суседзі твае вокнамі паўцякалі ад цябе, пытаю!? Ты ж, як шалёны цяпер...

АЛК (*злосна і наступаючы*). Му-му-му-му!... (*Размахвае рукамі.*)

ЁЛЯ (*пужліва адступаючыся ад Аліка, але не зыходзячы яму з дарогі*). Гаспадыню сваю старую пашкадуй, нягоднік! Яна гатовая памерці з перапалоху, калі ты да яе гэтак загаворыш, быццам бык які!

АЛК (*з вялікай злосці выплюнуў картку*). Не баюся цябе, чуеш!? (*Тупнуў нагою.*) Гэта мая справа, каго буду баяцца, чуеш!?

ЁЛЯ (*узрадавана*). Нарэшце прарвала цябе, як балячку якую! (*Зіркае ў бок пакумячанай карткі, што ляжыць блізка ног Аліка.*) Алічак ты мой, Аленетка ты маё мілае... (*Падступаецца да Аліка.*) Я ж да цябе прыйшла... (*Раптоўна схіляецца, каб сханіць з падлогі тую картку.*) Пусці! (*Не адгінаецца ад падлогі г б'е Аліка парасонам па назе.*) Пусці, бандыт!

АЛК (*паспеўшы наступіць нагою на картку*). Не тваё, няхай ляжыць.

ЁЛЯ (*усё сагнуўшыся*). Пусці, разбойнік! Пусці-і-і!!! Ты мне на палец наступіў, мядзведзь нячуханы! (*Алік, відаць, крыху палягчыў націск нагі, бо Ёля, бы спружына, адскочыла ад яго.*) Ба-алі-іць... (*Дзме на палец.*) Зваліўся сваім капытам на маю ручаньку... (*Гнейліва замахваецца парасонам у бок Аліка.*) Я табе за гэта

зараз па галавешцы дурной шпарну! *(Пагрозліва набліжаецца да Аліка і ўсё вышэй падымае ўгору парасон.)* Я табе зараз за гэта...

АЛІК *(спакойна)*. Ідзі ўжо ад мяне, Ёля.

ЁЛЯ *(як бы схамянуўшыся)*. Што-о?! Як гэта ты да мяне гаворыш?! *(Апусціўшы парасон, гнейліва.)* Хутка кажы, пытаю цябе, чыё гэта пісьмо так хаваеш?

АЛІК. А якая табе справа да гэтага? *(Мацней наступіў на паперку.)*

ЁЛЯ. Добра, добра... *(Пачынае як бы збірацца да выйсця.)* Няхай так будзе... *(З плашча страсяе нейкі пыл, смяцінку.)* Няхай... Больш я да цябе не прыду, каб ты нават на каменнях прасіў мяне. Каб нават ногі мае цалаваўі Больш не ўбачыш мяне тут, у гэтай бярлозе! А прападай ты ў гэтай сваёй нары засмечанай! *(Круціцца ад злосці.)* Не спадзявайся, што зноў буду табе парадкі наводзіць і бялізну мыць! Прыводзь сабе дзяўчатак, лялячак прыгожанькіх, вавёрачак міленькіх, коцікаў дурненькіх... *(Стукае парасонам аб падлогу.)* Але памятай, труцень ты, што чым прыгажэйшая дзяўчына, тым большая гультайка яна. Ажаніся з такою, ну, ажаніся з прыгожанькай, дык ад бруду неграм станеш, маці родная не пазнае цябе... *(Павучальна стукаціць парасонам аб падлогу.)* Закарэш, кашуля на табе згніе, адно каўнер ды рукавы ад яе застануцца!... Недаварамае мяса будзеш жэрці з гаршчка такой гаспадынькі чарнавокай, матыль ты безгаловы!

АЛІК *(крыху падабрэлы ад гаворкі Ёлі)*. Ёля... Ёля, дай слова еказаць... *(Алік пачынае гаварыць да Ёлі пры апошніх яе словах.)* Ёля, я правяду цябе... Пагода сёння ясная, прыемная... Ідзем, ідзем на шпацыр, Ёля... *(Нагою адкідае картку, далёка ў бок.)*

ЁЛЯ *(адважней)*. Ты мне, Алік, пагодай галавы не дуры! Бач яго: знайшоў што адказаць на мае словы! *(Паказвае парасонам у бок карткі.)* Гэта, мусіць, ты напісаў там нешта на мяне, пытаю?! Гідасцяў усялякіх, пэўна, навыпісваў на мяне, што малавеле не ўдавіўся імі, калі я прыйшла! У вочы, дык я добрая табе, а за вачыма — пішаш!...

АЛІК *(абураючыся)*. Нічога я не пісаў! Што ты здумала?

ЁЛЯ *(яхідна)*. Значыць, чысценькая паперка сабе валяецца, але дайсці ніяк не даеш... *(Ёля спрабуйвае прайсці да паперкі, але Алік адразу заступіў ёй дарогу.)* Вось, сам бачыш, які ты... *(Тлядзіць яму ў вочы.)* Сам бачыш, Алічак, які з цябе паганец.

АЛІК (*буркліва*). Калі ўжо так вельмі хочаш ведаць, што на той картцы напісана, дык скажу табе: я пісаў данос на свайго дырэктара! (*Апусціў галаву.*)

ЁЛЯ (*весела*). Ты? Данос? (*Ласкава.*) А чаго гэта ты, нябога, так: раптам засаромеўся? (*Падыходзіць да Аліка і спрабоўвае падняць яму галаву, але дарэмна.*) Тыя, што сапраўды пішуць даносы, не апускаюць галоваў. Яны, даносчыкі, ходзяць па свеце, Алічак, бы рыцары якія — горда! (*Паказвае, як яны ходзяць, задраўшы нос угору.*) А дарэчы будзе заўважыць: якая табе была б карысць ад даносаў на дырэктара? Хіба, ты кіраўнік які або паказны сябра яго? Ты, наколькі я ведаю, усяго мізэрны пісарчук...

АЛІК (*падняўшы галаву*). Я — пісарчук? А ты — хто?

ЁЛЯ (*зноў злуючы*). Ну, кажы, хто я! Кажы і не дрыжы, бо сцебану цябе за баязлівасць!... (*Падымае парасон.*) Кажы, бо не ведаю, хто я! Не ведаю, чуеш? Хто я, пытаю цябе?!

АЛІК (*нечакана ўсміхнуўшыся*). Ты... ты мілая дзяўчына, Ёля. Праўду кажу: мілая! Не верыш мне, але я праўду кажу...

ЁЛЯ (*спакойна*). Я ўжо і сама не ведаю, Алік, што аб табе думаць? (*Засмуцілася.*) Або ты кахаеш мяне, або з цябе звычайны баязлівец? Прабач мне за шчырасць... (*Пазірае на Аліка, які глядзіць у бок.*) Я здагадваюся, што аба мне ты думаеш. А вось выказаць сваю думку — так і забаяўся... Чаму? (*жывей.*) Ты — любіш мяне?

АЛІК (*нерашуча*). Ну...

ЁЛЯ. Як разумець гэтае тваё „ну"? Калі гэта ты поўнай чалавечай мовай загаворыш?

АЛІК (*калупаючы нажом чаравіка ў падлозе і апусціўшы галаву*). Я, Ёля, не магу табе так адразу растлумачыць... (*Паўза.*) Ты падабаешся мне... Ну, як табе іначай яшчэ сказаць?...

ЁЛЯ (*прытуляючыся да Алгка*). Больш не кажы, даволі.

АЛІК (*абымаючы Ёлю*). Ну...

ЁЛЯ. Важнае, што падабаюся табе. (*Гледзячы яму ў вочы.*) Не бядуй, не адчэпішся ўжо ад мяне. На гэта даю табе я сваё слова! Пажывеш — пабачыш.

АЛІК (*сардэчна*). Выбачай, што так я да цябе, ну, спачатку непрыемна азваўся, ну...

ЁЛЯ. Нічога, Алічак. Будзе час, дык я цябе навучу зусім не адзывацца. Ты, бачу, хутка зразумееш маю навуку. У цябе ёсць

схільнасці да маўчання і калі мы пажэнімся, дык ты ў мяне будзеш маўчаць, бы той камень. Я буду гаварыць — і за сябе, і за цябе!

АЛІК. Добра нам будзе, Ёля. Ты сама будзеш і пытаць, і адказваць сабе, ну...

ЁЛЯ. Не спадзявайся, Алічак, аж такога добра: сам ты будзеш адказваць мне, калі добранька папытаю. Але толькі тады, калі папытаю... *(Зной туліца да Аліка.)*

АЛІК. Ну...

ЁЛЯ. Скажы, пытаю цябе, што там, на той паперцы, напісана? *(Абое глядзяць на картку.)* Ну, скажы сам, па добрай волі...

АЛІК. Ай, гідасць адна...

ЁЛЯ *(крыху адыходзячы ад Аліка)*. Не хочаш адказаць? Добра, яшчэ сабе памаўчы. Я сама пачытаю тую картку... *(Набліжаецца да паперкі, кінутай Алікам на падлогу.)*

АЛІК. Нашто табе гэтае гадства? Прачытаеш — есці адхочацца, схуднеш, як нітка, лыткі твае пакрывяцца ад голаду, пазногці пазакручваюцца кіпцюрамі, ведзьмаю станеш...

ЁЛЯ. А ты — чортам станеш! З рагамі! *(Ёля нахіляецца над карткай.)* Але і зжоўваў ты яе, аж цяжка глядзець!... *(Пачуўся. настойлівы стукат у дзверы. Ёля выпрасталася, Алік заціх.)*

АЛІК. Хтосьці ідзе да мяне...

ЁЛЯ. Чаго?

АЛІК *(паціскаючы плячыма)*. Каб я гэта ведаў...

Стуканне ў дзверы пайтараецца. Чуваць за дзвярыма выкрык: — Алік! Чаго прытаіўся?! Адчыняй смела!

ЁЛЯ *(з перапалохам да Аліка)*. Гэта Віця! *(Голасна шэпча.)* Не пускай яго ў кватэру, бо ён гатоў скрывіць тваю душу, гэты прайдзісвет! Даволі, што я цябе ўжо пакрывіла, бедны мой хлопчычак, няўдалае махлярэнятка... *(Адцягвае Аліка далей ад дзвярэй.)*

АЛГК *(збянтэжаны)*. Як жа я магу не адчыніць дзвярэй, калі ён ведае, што я дома... *(Зной пайтараецца крык Віці: — Адчыняй, заяц!)* Во, ён усё ведае... *(Паказвае на дзееры, а Ёля ўсё цягне яго прэч.)*

ЁЛЯ *(галосным шэптам)*. Ты куды!? *(Пахіляючыся, да вуха Аліка.)* Скажы Віці, што цябе няма дома!

АЛІК *(развёўшы рукі)*. Ну, Ёля... Сама падумай: як мне сказаць Віці, што мяне няма дома? *(Чуваць, як нехта ламае дзверы і час-*

ад-часу моцна ламоча ў іх.) Адчыню яму: што мае быць, тое і будзе... (Ёля прытрымлівае Аліка.)

ЁЛЯ (пускаючы Аліка). Ах, так яно — баішся! Божа, якая пакута жыць з палахлівым чалавекам! Такі ўсіх слухаецца... (Адбязгае ад Аліка.) Я — уцяку! Цераз вакно ўцяку, чуеш!? Уцяку, бо ты не абароніш мяне перад гэтым Віцем... (Шукае вакна.)

АЛІК. Чаго табе ўцякаць, Ёля? Няхай ён уцякае... Ён не ведае, што ты ў мяне. Калі б ён гэта ведаў, дык, го-го, не пайшоў бы... (У гэту хвілю, з вялікім трэскам, уварваўся ў пакой Віця і, убацьшыго Ёлю, на яго самаўпэўненым твары з'явілася разгубленасць.)

ЁЛЯ (не даючы Віці апамятацца). Ты гэта чаго ўлез, бы свіння ў шкоду!? Дзверы выламаў — заплаціш за гэта, хуліган! А не — у міліцыі гаварыць будзеш, буян! (Паказваючы на Аліка.) Алік цябе прасіў, га? Раз табе не адчыняюць дзвярэй, значыць, што нікога няма дома, зразумеў?! А ну, вон адсюль, нахабнік! (Адбязгае да дзвярэй і наказвае рукою, каб Віця ішоў прэч з кватэры.) Каб мае вочы цябе больш не бачылі, валакіта! Ідзі сабе, другіх пашукай паганіць...

АЛІК (разгублена). Ну...

ВІЦЯ (усё перасоўваючы капялюш то на вочы, то на патыліцу). Ёля! Гэта ты?! (Скідае капялюш і кланяецца.) Добры дзень, Ёля. (Віця яшчэ раз пакланіўся.) Вітай, Ёля...

ЁЛЯ (не даючы дайсці Аліку да голасу). Я цябе зараз так прывітаю, што ты свету не пазнаеш!... (Ёля хапае за парасон, які паклала на стол, і кінулася да Віці.)

АЛІК (пужліва). Ёля!...

ВІЦЯ (засланяючыся рукою). Ёлечка!... (Адступаецца да дзвярэй.)

ЁЛЯ (наступаючы на Віцю, з парасонам напачатове). Я табе што сказала? Вон! (Замахваецца парасонам, але паволі апускае яго.) Табе два разы казаць трэба, га?

АЛІК (згодліва). Няхай Віця пабудзе ў нас, Ёля...

ВІЦЯ (адступаючыся перад Ёляй). Ёлечка, ты ўжо мяне не любіш... (Нервова засланяе твар левай рукою.) Чаму ты, Ёленька, хочаш пазбыцца мяне? Ах, чаму?

ЁЛЯ (як бы бянтэжачыся). Пляцеш, ой, пляцеш... (Як бы з непакоем азіраецца на Аліка.) Калі гэта я цябе любіла, пытаю? Ну! (Трасе яму парасонам.) Адказвай, правакатар! (Азіраецца на Аліка.) Калі гэта ты ў мяне хоць раз у кватэры маёй быў, пытаю? Ну-

у-у!! (Зной малавеле не парнула парасонам пад нос Віці.) Ты што гэта задумаў, пытаю? Кампраметаваць мяне, га!? (І да Аліка.) Алік, патрымай яго, а я яму сумленне ягонае падгніўшае парамантую... (Заходзіць Віцю ад дзвярэй).

АЛІК (да Ёлі). Я не ўтрымаю яго...

ЁЛЯ (злосна да Аліка). Утрымаеш! Сказала, значыць, утрымаеш! (Паказвае парасонам на Віцю.) Хапай яго за булаву!

ВІЦЯ (убачыўшы, што няма тут жартаў). Ёлечка, я ж пажартаваў! Павер, Ёлечка! (Просіцца.) Ну, убачыў цябе з Алікам І такая радасць мяне ўзяла, што, звычайна, жартануў сабе... (Віця ажно пахіліўся ад сардэчнасці.) Дзе мне з табою раўняцца, Ёля!? Я толькі магу марыць аб такой дзяўчыне, як ты! Гэтак цудоўнай, гэтак добрай, анельскай, чароўнай, далікатнай, незвычайнай, разумнай, недаступнай, сардэчнай, зграбнай, густоўнай... (Кланяецца.)

ЁЛЯ (падабрэўшы). Ты мне тут пеўнем не спявай... (Крыху адступілася ад Віці.) А за такія жарты твае па шыі б'юць... (Не вельмі ведае, што далей казаць.)

АЛІК (досыць абыякава). Бачыш, Ёля, як Віця баіцца цябе...

ВІЦЯ (божачыся). Я, Ёлечка...

ЁЛЯ (раптоўна перабіваючы Віці). Замаўчы, злыдзень! Ёлечка, Ёлечка, Ёлечка... (Перадражнівае Віцю.) Каму Ёлечка, а каму пані Ёля! (Адыходзіць на сярэдзіну пакоя.) Алік! Слухай, Алік! (Упэўненым голасам да Аліка.) Канчай гутарку са сваім госцем, бо ў нас мала часу... (Паказвае на Віцю.)

АЛІК (гатоўліва). Добра, Ёля.

ВІЦЯ (апамятаўшыся). Я, Алік, да цябе на коратка... (Паволі набліжаецца да Аліка.)

ЁЛЯ (сядаючы ў крэсла). Пачакаю. (Бярэцца глядзець свае пазногці.) Пагаварыце сабе... (Зрабілася няёмка.)

АЛІК (да Віці). Так, пагаворым... Ёля сказала, што пагаворым...

ВІЦЯ (падазрона паглядаючы на Ёлю). Ведаеш, Віця, я цяпер з'яўляюся намеснікам старшыні праўлення арцелі пад назваю „Дзяры-бяры". Гэта назва арцелі, праўда, даволі дзіўная, але затое праўдзівая...

ЁЛЯ (перабіваючы). Ну і прыдумалі назву — „Дзяры-бяры"! І вас людзі не баяцца?

ВІЦЯ (дзелавіта да Ёлі). Няхай сабе баяцца. Яны мала патрэбны нам (І да Аліка.) Значыць, Алік, я ў арцелі „Дзяры-бяры" з'яўляюся, як табе ўжо казаў, намеснікам шэф. Гэты мой шэф, спадзяюся,

хутка сядзе ў турму і тады я займу ягонае месца. Думаю, што праз якіх-небудзь два-тры месяцы... Тады змяню назву арцелі на: „Рука руку мое". Добрая будзе назва, не? Арцель з гэтакай назвай станецца яшчэ больш праўдзівай... *(Памаўчайшы, да Ёлі.)* Ведаеце, пані Ёля, я надта ж не люблю назваў такіх непраўдзівых, фальшывых! Страчаных гадоў нельга вярнуць, але хоць тыя, што засталіся нам, трэба пражыць буйна, як вецер у полі, пані Ёля.

ЁЛЯ *(яхідна)*. Гэта і відаць, які з цябе ветрагон... *(Зной уважліва прыглядаецца да сваіх пазногіяў.)*

АЛІК *(пераступваючы з нагі на нагу)*. Чаго хацець ад Віці: жыве ён, як умее...

ВІЦЯ *(падпёршыся рукамі пад бакі і ўпадаючы ў слова)*. І добра жыве, вельмі добра!

ЁЛЯ *(з некаторым зацікаўленнем)*. А што вы там, у гэтай арцелі „Дзяры-бяры", робіце, калі можна ведаць? І прытым — не разумею, чаму вам залежыць на праўдзінасці назвы? Гэта ж ненармальнае! Не думаеце?

АЛІК *(да Віці)*. Але... Ну...

ВІЦЯ *(ходзячы па пакоі, падрыгвае ад задаволенасці з падпіраецца рукамі пад бакі)*. Адкажу вам па чарзе, пані Ёля. Наша арцель „Дзяры-бяры" *(і да Ёлі)* займаецца ўсім-усім патроху: можа пабудаваць дом або ўставіць зубы, напяхчы пяць тысяч булак на вяселе або выкаваць кальцо бугаю, пашыць касцюм гарбатаму або футра каханцы дырэктара, парамантаваць швейцарскі гадзіннік або вывезці на звалку яшчэ новы трактар, пазабаўляць дзяцей адзінокіх матак або ажаніць неўдалоту, нават брыдкую паненку можам учыніць прыгожай, абрэзаўшы ёй тлушч пад барадою... Словам, майстры мы на ўсе рукі! Так, шаноўная пані.

Ёля *(зацікаўленая)*. А я — занадта худая і хацела б крыху патлуцець...

ВІЦЯ *(у тон)*. Вельмі простая справа, мілая пані Ёля: можам дадаць вам крыху сала. А куды, дазвольце пацікавіцца, у якім месцы вы хацелі б, каб дадаць вам, ну, тое... *(Вымоўна паказвае рукамі на круглы зад.)*

ЁЛЯ *(абражана)*. Свіння! *(Адварочваецца.)*

АЛІК. Ён толькі запытаў, Ёля...

ВІЦЯ *(збянтэжана)*. Гм-гм, можна і сюды... *(Паказвае рукамі кругласць грудзей.)*

ЁЛЯ (*раптоўна ўстаўшы*). Даволі! (*Пачынае хадзіць па пакоі і, ўбачыўшы пакумячаную картку на падлозе, спыняецца*.) Я не дазволю насміхацца над маёй асобаю! (*Схіляецца па картку*.) Ага, вэсь, нарэшце даведаюся, што гэта за поскудзь тут...

АЛІК (*падбягае да Ёлі*). Ну, нашто табе гэта?

ВІЦЯ (*не разумеючы*). Якое гэта смецце вы збіраеце там, пані Ёля?

АЛІК (*да Ёлі*). Але, гэтае смецце... (*Не адважваецца выхапіць картку з рук Ёлі, якая уважліва чытае напісанае на ёй*.)

ЁЛЯ (*чытаючы*). Ах, ах... "...Ёлю мог бы заглушыць толькі паравоз на ўсю пару..." Ага, ага... (*Яшчэ чытае*.) Так... так... так... (*І кідаецца да Аліка*.) Хто такі гэты паршывец, які пісаў да цябе, пытаю! (*Ёля пекліца*.) Ты адкажаш мне, ці не!? Ну!...

АЛІК (*адступаючыся*). Не ведаю, аб чым гаворыш, Ёля?

ВІЦЯ (*сціпла*). Дробязі, пані Ёля... Каб я пераймаўся тым, што і хто думае пра мяне, дык, хіба, здурэў бы...

АЛІК. Але, здурэць можна...

ЁЛЯ (*з заўзятасцю да Віці*). А мо гэта ты, паганец, напісаў!? (*З разгонам падбягае да Віці*.) На, панюхай, сабака, і брахні, чыё гэта будзе!?

АЛІК (*крывячыся*). Ёля, як ты так можаш...

ВІЦЯ (*набіраючыся злосці*). Ты, Ёлька, яго бі (*паказвае на Аліка*). Чаго да мяне прычапілася?

ЁЛЯ (*хапаючы за парасон*). Як ты гаворыш!? Я табе зноў Ёлька? (*І з размахам ударыла парасонам Віцю па спіне*.) Я табе — пані Ёля! Чуеш, труцень ты?!

АЛІК (*падняўшы рукі*). Віця, уцякай!

ВІЦЯ (*адскочыўшы ў бок*). Таго ўжо залішне! (*Адною рукою трэ спіну, другою паказвае на Ёлю*.) Гэта я напісаў!... Гэта маё пісьмо!... Гэта я!... Я! Я... я... я... (*Ёля кідаецца на яго, падняўшы парасон, але Віця спрытна забег за стол, пільна зважаючы на паводзіны дзяўчыны*.) Я, я, я!!!...

АЛІК (*уцешаны*). Гэта ён! Ён! ён, ён!... (*Паказвае на Віцю*.)

ЁЛЯ (*дабегшы да Аліка і ўдарыўшы яго парасонам па гарбе*). Не цябе пытаю, недарэка! Без цябе ведаю, заяц ты даўтавухі!

ВІЦЯ (*смеючыся за сталом*). Во, дзе характарчык! Во, дзе дзеўка з вусамі! Дай яму па гарбе, Ёлька, дай!...

АЛІК (*падбягаючы да Віці*). Віцька!... Віцюль, бачыш, што чаўпещца?!... (*Ёля кідаеца за імі і яны, абодва, уцякаюць вакол стала.*)

ЁЛЯ (*стаміўшыся*). Хто вам дасць рады... (*Абцірае пот на ілбе.*) Алік! Алік, адыдзі ад Віці! Адыдзі, кажу табе! (*Загадна глядзіць на Аліка.*) Баішся... Ну і бойся. (*Алік. шчыльней прыціснуўся да Віці, які пачаў ласкава гладзіць яго па галаве.*) Віці ты не так яшчэ забаішся! (*Рыхтуецца выйсці.*) Я іду і болей тут мяне не пабачыш, Алік. (*Ёля ідзе да дзвярэй.*) Успомніш маё слова, Алік, што яшчэ прыбяжыш да мяне, бы той цюцік. Будзеш ўцякаць ад Віці, без аглядкі будзеш уцякаць ад гэтага зманца, уцякаць, як тое шчаня перад парасём, неўдалота ты маўклівая! (*Ёля ўсё ідзе да дзвярэй, нервова кумячачы ў руцэ картку пісьма; яна забылася ўзяць парасон, які была паклала на крэсла.*) Прыбяжыш, папросішся, заскавычаш!... (*Перш чым выйсці, злосна шпурнула сабе пад ногі тую картку і зайзята патапталася на ёй.*) На, цешся гэтай гідасцю, пляткар ты хітры... (*З лютасцю паглядзела яна на Віцю.*) Удавіся, гарлач ненаедны! (*Выходзіць, грывнуўшы дзвярыма.*)

ВІЦЯ (*гладзячы Аліка па галаве*). Ты, Алік, толькі не бойся.. Не бойся, кажу табе. Няхай баяцца людзі хітрыя. Разумных — страх ганьбіць! (*Заглядае Аліку ў твар.*)

АЛІК. Хіба, я калі баяўся?

ЁЛЯ (*вярнуўшыся за парасонам*). А вы яшчэ пацалуйцеся абодва! (*Яе галава хутка знікае за дзвярыма.*) Ха-ха-ха-ха... (*Раптам чуецца за дзвярыма бразгатанне перакінутага пустога вядра, аб якое, відаць, спатыкнулася Ёля.*)

ВІЦЯ (*з палёгкай*). Каб яна хоць нагі не вывіхнула, бо зноў вернецца... (*Прыслухайся.*) Ну, нарэшце, пайшла сабе к дыяблу! (*І да Аліка.*) А я, брат, справаў да цябе маю па самае горла! (*Праводзіць далонню па горле і рассядаеца ў крэсле; Алік стаіць.*)

АЛІК (*гатоўліва*). Гавары, Віця.

ВІЦЯ (*раскірачыўшы ногі, з рукамі па каленях*). Слухай, Алюк: як ведаеш, я з'яўляюся намеснікам старшыні праўлення арцелі „Дзяры-бяры“. У сувязі з тым патрэбны мне вельмі давераны чалавек і я адразу падумаў аб табе... (*Устаў і падышоў да Аліка.*) Будзь маім давераным чалавекам. Зраблю цябе сваёй правай рукою. Згода?

АЛІК (*няўпэўнена*). Ты, Віця, здаецца, меў даверанага чалавека, ну, Мішку Галадранца. Што з ім сталася?

ВІЦЯ (*махнуўшы рукою*). Дурань ён быў, ведаеш, а не давераны чалавек... (*Чухаецца ў патыліцу*.) Ён думаў, што мяне пасадзіць у турму, але не са мною такія штукі! Пяць гадоў, ведаеш, дастаў...

АЛІК (*пужліва*). Мішка ўжо сядзіць?!

ВІЦЯ. А як ты думаў: сядзіць і маўчыць! (*Пахадзіўшы*.) За шчыры ён быў, падла. Ну і па-шчырасці сеў... (*Спыняецца насупроць Аліка*.) Ты не такі будзеш, Алік. Ты ўмееш, бачу, трымаць язык за зубамі, а гэта ў кар'еры самае галоўнае. Гэта, ведаеш, самае галоўнае...

АЛІК (*нерашуча*). Стаўшы тваім давераным чалавекам у той арцелі, невядома, ці я часам не сяду на казённы хлеб?..

ВІЦЯ (*з уздымам*). Не сядзеш, браток. Будзь толькі мне паслухмяны, дык век не сядзеш у ніякую турму! Усё будзе ў лад: пераходзь да мяне на работу, у маю арцель „Дзяры-бяры”.

АЛІК (*спакайней*). Ну добра, Віця, але ж я буду цяжарам табе ды ўсёй арцелі тваёй. У мяне няма ніякай спецыяльнасці на руках, адно дыплом заканчэння агульнай сярэдняй школы. А ў арцелі быць, дык неабходна ў нечым разбірацца, не?

ВІЦЯ (*амаль са злосцю*). Тваёй спецыяльнасцю будзе быць маім давераным! Няўжо ты, Алік, гэтага яшчэ не зразумеў? Цямі, галава твая, што высокія пасады займаюць не моцныя спецыялісты, але моцна давераныя, няхай сабе і дурнямі яны будуць! (*Жыва*.) Ну, досыць філасофіі! Лічу, што мы дамовіліся.

АЛІК. Ну... (*Паўза*.) Калі неяк жах бярэ мяне ад тваіх, Віця, слоў.

ВІЦЯ. Гэта добра, што ты гатоў ашалець ад страху: будзеш паслухмяненькі мне. Гэта вельмі добра... (*Зноў садзіцца ў крэсла, разваліўшыся, быццам п'яны, за сталом*.) А цяпер пераходзім да наступнай справы... (*Дзелавіта дастае з унутранай кішэні пінджагса складзеную паперу, разгортвае яе*.) Неўзабаве адбудзецца надта важны сход слаўных нашых членаў арцелі „Дзяры-бяры”, на якім вырашым істотныя пытанні далейшай дзейнасці. Каб задоўга не гаварыць, я, Алік, звычайна, прачытаю табе тэкст запрашэння на гэты сход. (*Чытае*.) „Праўленне арцелі „Дзяры-бяры”, дзейнічаючы на моцы трынаццатага параграфа Статута арцелі, склікае агульны збор усіх членаў на дзень Сарака Разбойнікаў. Збор адбудзецца ў святліцы Ваяводскай пракуратуры. Пачатак — у дзесяць гадзін раніцы...”

АЛІК (*перабіваючы*). Чаму гэта, Віця, у святліцы пракуратуры!? Ах!... (*Ён перапалоханы*.)

ВІЦЯ *(акуратна)*. Каб ніхто з членаў не адважыўся заводзіць дыскусію аб зладзействах. *(Нахіляецца над паперкаю і чытае далей.)* „Прапануем наступны парадак збору: уступнае слова і выбары прэзідыума збору...”

АЛІК *(перабіваючы)*. Вельмі слушна з гэтымі выбарамі прэзідыума! Калі ты ў ім засядзеш, усе твае варагі выкаціць да нагі!

ВІЦЯ *(задаволена)*. Ты, аказваецца, і маўчаць, і думаць здолееш... Няблагі з цябе давераны чалавек вырасце пад маёй апекаю... *(Чытае.)* „...уступнае слова і выбары прэзідыума, ухваленне правілаў збору, зацвярджэнне пратакола папярэдняга збору...”

АЛІК *(перабіваючы)*. Далей ужо не чытай: самы важны, гэта пачатак, як у возе аглоблі і хамут!

ВІЦЯ *(радасна)*. Слушна, Алік! Далей ужо самое ўсё паедзе, абы лейцаў з рук не выпускаць. *(Ляпае Аліка па плячы.)* Ох, і паездзім мы на гэтай арцелі, бы на кабыле! На адно зважай ты: глядзі, языка не застрамі на нейкай вострай шчырасці! Найлепей будзе, калі ён у цябе заўсёды за зубамі застанецца...

АЛІК. Усё-такі, Віця, чамусьці мяне ў холад кідае?...

ВІЦЯ. Справа, як хвароба, трэба яе перажыць, Алюк ты мой добры. Так, так... *(Ляпае Аліка па плячы.)*

АЛІК *(збедніўшыся)*. Я, мусіць, не змагу быць тваім давераным у арцелі... Ведаеш, Віця, адчуваю, што сумлення не хопіць мне на супрацоўніцтва з табою...

ВІЦЯ. А ты плюнь на сумленне, растапчы яго так, як Ёлька тую пісульку. *(Паказвае на разгвэдзаную паперку ля парога.)* Ты добры конь і многа зробіш. *(Раптам спяшаецца да выхаду.)* Ну, дамовіліся, і я пайшоў. Мне няма калі займацца глупствамі: грошы чакаюць! *(Устае.)* Значыць, так: звальняйся з гэтай сваёй жабрачай работы і, з канцом месяца, прыходзь да мяне. Буду вітаць і цешыцца. З гэтай нагоды пап'ем сабе аж да ўпаду, каб падлога нам да вачэй скокнула, хэ-хэ-хэ... Дзеўку сабе зафундуем, хэ-хэ-хэ... За грошы ўсё можна! *(Ідзе да дзвярэй.)* Бывай, буян!

АЛІК *(за Віцем)*. Віця...

ВІЦЯ *(адварочваецца да Аліка)*. Ну, чаго яшчэ?

АЛІК *(разгублена)*. Я... Я не магу, ну...

ВІЦЯ. Таргуешся? Добра — дакіну табе яшчэ тысячу злоты да тваіх заробкаў.

АЛІК. Ды я не пра грошы... Ну, я не пра іх... Не пра грошы...

ВІЦЯ. А пра што?

АЛІК. Ну, сумленне, ведаеш... Ну...

ВІЦЯ *(нецярыліва)*. Аб сумленні гаворыцца пры свяце, Алік. Пры багата застаўленым стала гаворыцца аб гэтым тонкім глупстве... *(Збіраецца ісці.)* Пра сумленне я размаўляю тады, калі мне няма чаго рабіць і аб што рук зачапіць. *(Выходзіць.)* Не дуры галавы, Алік.

АЛІК. Але я... *(Падбег за Віцем, які ўжо пайшоў.)* Віця! *(Кліча.)* Віця, я не магу!... *(Адварочваецца ад дзвярэй і, хісткім крокам, падыходзіць да крэсла, сядзе ў ім, абхоплівае рукамі сваю галаву і гаворыць да сябе.)* Што гэта такое робіцца, людзі добрыя! Дзе я і хто я!? *(Схопліваецца, б'е кулакамі ў дзверы.)* Ві-іця-я!!... *(Моўкне.)*

www.kamunikat.org

Адслона II

Вера стаіць ў сваім паненскім пакоі, акуратным. У ім — стол, два крэслы, кветкі, люстэрка на сцяне і г.д.

Вера стаіць перад люстэркам, модзіцца і выпрабоўвае адэкалоны.

ВЕРА (*нюхае бутэлечку з адэкалонам*). Які дзіўны пах?! (*Крывіцца.*) Крыху падобны да скошанай канюшыны... (*Цягае носам.*) Не, гэта занадта грубіянскі пах... (*Бярэ іншую бутэлечку.*) А гэта – што? (*Чытае.*) Язьмін. (*Нюхае бутэлечку.*) Гэта ўжо нешта лепшае, але таксама неяк вёскаю заносіць... (*Зноў нюхае.*) Ну, так, як у гародчыку маёй маці. Мужчыны не ўмеюць падбіраць букет адэкалонаў... (*Бярэцца за ягачэ іншую бутэлечку і нюхае.*) Та-ак... (*Чытае этыкет на бутэлечцы.*) Ма-ада-ам-ой-селе... (*Сілабізуе.*) Што гэта? Пахне няблага, гэтае „ой-селе“, але зноў якоесьці сяло мне тут падтыкае... (*Нюхае з чуйнасцю.*) Хаця прыемна пахне гэтае французскае сяло, гэтае „ой-селе“, як французы кажуць. Ага, нябрэдка: што французскае, то французскае... Нават сяло іхняе пахне як! (*Пачынае парфумавацца, выгібаючыся ва ўсе бакі.*) У-угу-у!... (*Цягае носам і задаволена адзваецца.*) у-уг-у-у... (*Нечакана пачулася далікатнае стуканне ў дзверы.*) Хто гэта? (*Вера перастала парфумавацца і пачала хутка парадкаваць перад люстэркам сваю прычоску; нейзабаве выйшла на сярэдзіну пакоя, прыняўшы горды выгляд.*) Проша! (*Да дзвярэй.*)

АЛІК (*асцярожна, з пашанай уваходзячы*). Добры дзень, Вера.

ВЕРА. Добры дзень, Алік.

АЛІК. Прабач, Вера, што так неспадзявана, ну...

ВЕРА. Нічога, Алік. Праходзь, калі ласка, сядай у крэсла.

(*Сядае першай і жэстам рукі запрашае яго сесці ў другое крэсла, насупроць.*) Сядай, Алік, калі ласка.

АЛІК (*сядаючы*). Я, Вера, прыйшоў да цябе, ну... Ну... ну...

ВЕРА (*з годнасцю*). Слухаю цябе, Алік.

АЛІК (*азіраючыся*). Прабач, Вера, што запытаю цябе: ты — адна дома? Бо я, ну...

ВЕРА (*даволі суха*). Адна, Алік. Слухаю цябе, у чым справа?

АЛІК (*нерашуча*). Ну, як табе сказаць?...

ВЕРА (*змахваючы пальцам нейкую пылінку на сваім адзенні*). Калі ласка, Алік, гавары.

АЛІК (*вельмі нясмела*). Ну, я ўжо, Вера, не ведаю... (*Знясмелены, круціцца на месцы*). Ты мне прабач за тое, што

скажу... Ну, як гэта выказаць, каб ты, Вера, добра зразумела мяне?..
(Алік вельмі нерашучы.)

ВЕРА (устаючы). Я дапамагу табе, Алік. (З сімпатыяй усміхаецца да Аліка і падыходзіць да люстэрка на сцяне, перад якім стаіць камплект адэкалонаў.) Па-праўдзе, дык я павінна першая пачаць размову з табою, Алік, і падзякаваць табе за цудоўныя адэкалоны (бярэ адну з бутэлечак у руку), якія ты падарыў мне. (Адстаўляе бутэлечку на месца і падыходзіць да Аліка, задаволеная.) Што ж, сардэчна дзякую табе за іх, Алік.

АЛІК (не разумеючы, у чым справа). Якія адэкалоны, Вера (Глядзіць то на яе, то на адэкалоны перад люстэркам.) Гэта не я, Вера... Ну, не мае яны...

ВЕРА (уважліва паглядзеўшы Аліку ў твар). Ах так... (Паволі сядзе ў крэсла.) Ах так! (Сядзе яна з вялікай годнасцю, намагаючыся пайстрымацца ад здзіўлення.) Калі так, дык слухаю цябе. Ты, Алік, здаецца, прыйшоў да мяне з нейкай справай... Ці не так?

АЛІК (усё пазіраючы то на Веру, то на адэкалоны). Так, ну, Вера. Як табе сказаць гэта...

ВЕРА (крыху нецярпліва). Кажы, кажы, не цырыгелься... (Кладзе рукі на стол, углядаецца ў іх і, відаць, аб нечым моцна думае, як бы не прыкмячаючы Аліка.)

АЛІК (даволі рашуча). Ведаеш, Вера, такая справа... Ну, Ёля, ведаеш, падазрае мяне, што я... (На хвілю моўкне.) Што я, ну, сама разумееш... Што я, значыць, да цябе, ну, як табе сказаць?.. (Алік зноў моўкне, прыкмеціўшы, што Вера амаль не слухае яго, занятая нейкімі сваімі думкамі, што раптам з'явіліся ў ёй.) м-гм, ну, Вера, значыць, Ёля лічыць...

ВЕРА (як бы прагнуўшыся). Ты, Алік, штосьці, здаецца, гаварыў да мяне?... (Паглядзела на яго.) Ах так, Ёля... Нешта Ёля... Ты мне прабач, Алік: я сёння ў даволі дрэнным настроі... Не дачула... (Падняўшы галаву, глядзіць на Аліка.)

АЛІК (кашлянуўшы). Нічога, Вера... Значыць, Ёля... Ну, ведаеш, Ёля, як Ёля, яна думае, што я да цябе, ну, значыць... (У гэту хвіліну пачуўся безупынны стукат у дзверы.) Хто гэта? (Азіраецца на дзверы.) Я зараз выходжу, Вера... (Стаіць у нерашучасці.)

ВЕРА (здзіўленая). Я нікога не чакаю. (Прыўстае з крэсла.) Гэта, мабыць, нейкі хуліган п'яны забіўся пад не свае дзверы... (Стукатанне ўзмацняецца.) Нейкая дзікасць чаўпецца тут?!

АЛІК (*падцягнуўшы рукавы*). Я, Вера, пабачу, што там такое? (*Ідзе да дзвярэй такой хадю, як бы намерваўся выкідаць п'янага нахабніка.*)

ВЕРА (*наўздагон Аліку*). Залішне, Алік, не рызыкуй. Шкада рукі пэцкаць якімсьці гулякаю.

АЛІК (*да Веры*). Я, ну, ціха разгаваруся... (*З дзвярэй налятае на Аліка Ёля з тым жа парасонам у руцэ.*) Гэта ты?! (*Здзіўлены, з выцягнутай шыяй.*)

ЁЛЯ (*да Аліка*). Ага-а, не чакаў-у-у?! (*Імкліва абмінае Аліка і падбягае да Веры.*) Табе, Верка, бачу, што аднаго мужчыны мала?! Ты яшчэ, бачу, і Аліка заманіла да сябе! Эгэ, не бядуй: тваю бяду я рукамі развяду! (*Замахваецца парасонам на Веру.*)

ВЕРА (*раптоўна ўстаўшы з крэсла*). Табе што здаецца, Ёля?! На выгане ты, з каровамі?! Вядзі сябе прыстойна! Прыстойна паводзь сябе, чуеш?! (*Абурана, зноў сядзе ў крэсла.*)

АЛІК (*нерухома, да Ёлі*). Ёля, ну, як ты гэтак можаш?...

ЁЛЯ (*Ске слухаючы Аліка*). Прыстойна, кажаш? А жмуркі-муркі з маім Алікам заводзіць, дык ці не здаецца гэта табе звычайным свінствам, пытаю? Нябось, бачыла я, як ён памаячыў да цябе! (*падбягае да Аліка і трасе яму кулаком, але ён толькі рукамі развёў ад збянтэжанасці.*) Што ты, Верка, зрабіла яму? (*Бяжыць да Веры*). Што ты зрабіла яму, пытаю цябе?! Паглядзі, які ён скундзёблены стаіць, бы той конь ахвачаны! (*Нахіляецца да Веры.*) Што ты яму зрабіла, пытаю!

ВЕРА (*раптоўна ўстае з крэсла, ажно Ёля адхіснулася ад нечаканасці*). Лічыся са словамі, Ёля! (*Падымае ўгору правую руку.*) Я патрабую ад цябе людскай мовы! (*Адыходзіць у бок, вельмі злосная.*) Іначай — выйдзі з маёй кватэры! Зразумела?

ЁЛЯ (*заўзята*). Чаго тут не разумець... (*І да Аліка, убачыўшы, што ен набліжаецца да дзвярэй, каб, відаць, уцячы адсюль.*) А ты куды, пытаю?! Ты гэта куды, га? Стань! (*Падбягае да Аліка, хапае яго за рукаў і падводзіць да Веры.*) Стой і слухай! Слухай, кажу табе! (*Трасе яму кулаком пад носам.*) Уцякаючы пажару не загасіш, каб ты гэта ведаў, неўдалота! (*Стукае парасонам аб падлогу, да Веры.*) Ну, кажы, што ты тут начаўпла з ім? (*Паказвае на Аліка.*)

ВЕРА (*годнасна*). Я ў такім тоне не буду з табою гаварыць, Ёля.

ЁЛЯ. Добра, можаш гаварыць да мяне: пані Ёля.

АЛІК (*апрытомнейшы*). Ёля, ну, я табе ўсё растлумачу, ну... (*Хоча вытузнуць руку, за якую трымае яго.*)

ЁЛЯ (да Аліка). Растлумачыць, дык ты мне растлумачыш, даражэнькі мой, без ласкі і падрабязна. (Да Веры.) А цяпер я хачу пачуць нешта ад яе... (Тыцкае парасонам у Веру.) Маўчыш, пытаю? (Вера адыходзіць да люстэрка на сцяне; Ёля ідзе за ёю, валакучы за сабой Аліка.) Маўчыш, палятуха! Фахоўка ты нявыраслая — адказвай!

ВЕРА (прыкідваючыся спакойнай і заклаўшы рукі на грудзі). Так мы, Ёля, гаварыць не будзем. (Адварочваецца ад Ёлі і пачынае праглядаць люстру.)

АЛІК (тузаючыся). Ёля, ну, ідзем... Ідзем, ну!

ЁЛЯ (да Аліка). Ага, прыкра табе... (Узялася мацней трымаць Аліка за руку.) Нічога, пагаворым сабе... У нас ёсць шмат часу на тое. (Да Веры.) Ты, Верка, такая ўжо хітрая зрабілася, што аж дурная! За двума зайцамі пагналася: пра Віцю падумваеш ды і на Аліка пазіраеш, як тая сарока на чужую костку. Не ведаеш, за каго замуж кінуцца, пытаю? Хацела б ты мець мужа і далікатнага, і багатага, га? (Павучальна.) Далікатнасць не сябруе з багаццем, скажу табе, чуеш? Табе патрэбен на мужа спекулянт, во, Віця або і хто горшы! Толькі пры такім мужу будзеш на грашах спаць ды ў футрах хадзіць. Такі табе газету раз у тыдзень прабэкае, але выгляд у такога будзе, як у прафесара! (Пусціла руку Аліка і падперлася рукамі пад бакі.) Патаўсцееш, нос угору задзярэш, і пражывеш век свой нічога аб жыцці не ведаючы...

ВЕРА (гнеўліва адзярнуўшыся ад люстра). Ты — ведаеш жыццё? (Зноў узялася праглядаць люстру.)

ЁЛЯ. Не перабівай мне, калі я што кажу! (Ёля адганяе Аліка ад дзвярэй, да якіх ён быў паімкнуўся.) Табе, бачу, зноў прыкра зрабілася, га?... (І да Веры.) У жыцці, калі хочаш ведаць, можна быць тым, чым можаш, а не тым, кім хочаш.

АЛІК (благальна). Ну, Ёля...

ВЕРА (да Ёлі). Гавары аб сабе, Ёля. (З правакацыйным спакоем пачынае парфумавацца.)

ЁЛЯ (як бы спакойнее). Кожны з нас, Верка, на іншага падобны. Не думай, што цябе адну лёс абзалоціць, а ўсіх — толькі балотам абкіне, Яшчэ заплачаш! Сама сябе не пазнаеш, гэтак заскавычаш, Верка.

ВЕРА (гэтак жа спакойна). Ты, Ёля, ужо плачаш.

ЁЛЯ. Можна і плачу... (Набіраецца ўпэўненасці.) Не плач ганьбіць чалавека, але... (Раптам змоўкла, як бы апамятаўшыся.)

ВЕРА. *(уважліва паглядзеўшы ў вочы Ёлі і ўсё парфумуючыся).* Але?

АЛІК *(падыходзіць да Ёлі).* Ну, перастань... *(Спрабуювае ўзяць Ёлю пад руку, каб разам выйсці. Ёля не даецца.)*

ЁЛЯ. Адчапіся! *(І да Веры.)* Лепей за Віцю бярыся. Ён час-ад-часу дасць табе па шыі, вядома, але затое на грашах будзеш ляжаць і валяцца. Каб нічога больш на свеце ты не бачыла, як толькі грошы, грошы, грошы!!! *(Алік пачынае хадзіць па пакоі, аб нечым моцна думуючы.)* Каб ты сабе спадніцы з адных пяці-сотак шыла, зараза!...

ВЕРА. Чую, Ёля, ты мяне ўжо і замуж за Віцю аддала. *(Зласліва.)* Ты, Ёля, мо перш сама выйдзі замуж, а потым ужо мяне ашчаслівіш Віцем, ці кім там іншым... |

ЁЛЯ. *(да Аліка).* Алік, трымай мяне, бо бяда будзе! *(Пачынае размахваць парасонам і набліжацца да Веры, якая, убачыўшы злосць Ёлі, разгублена павярнулася ад люстэрка да яе.)* Алік, Алік! А-алі-ік!!...

АЛІК *(разгубіўшыся).* Ну, што я магу зрабіць?...

ВЕРА. Супакойся, Ёля! *(Вочы ў Веры штораз больш спалоханыя.)*

ЁЛЯ *(помсліва).* Я цябе тут супакою!...

АЛІК *(падбягае да Ёлі і хапае рукою за яе парасон).* Што гэта, ну!

ЁЛЯ *(задаволена).* Нарэшце! *(Дазваляе Аліку забраць парасон.)* Ну, Алік, хадзем адсюль... *(Стомленая.)*

АЛІК. Даўно табе, Ёля, ну, казаў, каб ісці... *(Кіруецца да дзвярэй і азіраецца на Веру.)* Бывай, Вера, і выбачай, калі што не так... Ну. *(Вера нічога не адказвае.)*

ЁЛЯ *(з зайздрасцю).* Але, прасі ў Веркі прабачэння, пацалуй яе... *(І да Веры.)* А ты пацалуй яго... *(Паказвае на Аліка.)* Ну, цалуйцеся! Хоць раз пабачу, як вы гэта робіце.

ВЕРА *(зняважліва).* Сама цалуй яго.

АЛІК. Ёля, ну!...

ЁЛЯ *(з тоенай злосцю).* Хіба да чаго дрэннага я вас намаўляю? Пацалунак, гэта тавар, які ўсюды купяць. Давайце, смела! Ну, Верка, ты першая чапляйся на яго. Што? Прыемна табе? *(Кпліва.)* Га, Верка!?

ВЕРА. Верка, Верка... Іначай сказаць не можаш? *(Сядае ў крэсла.)* Ідзіце, ідзіце, прашу вас! Ідзіце... *(Зняможана апіраецца аб стол.)*

ЁЛЯ. Нацалаваліся, значыць, пакуль я дабегла сюды...

АЛІК (*выходзячы*). Ай... (*Махнуў ргукою*.)

ЁЛЯ (*да Аліка*). Чаго махаеш рукою? (*Але Алік ужо пайшоў і Ёля вяртаецца да Веры*.) Аслабела ад праўды, пытаю? Алік не твой! Чуеш? Ён — мой! Мой!!

БЕРА (*не падымаючы з-над стала галавы*). А мне ўсё роўна: твой, ці не твой?... Не я яго хачу.

ЁЛЯ (*з падазронасцю*). Не ты? Значыць, ён гэта да цябе падвальваецца, пытаю? (*І з імпэтам*.) Што ты яму дала, чым ты яго напаіла, што ён да цябе бегае, пытаю?! (*Вера маўчыць*.) Маўчыш? (*Падымае рукі*.) Во, калі я праўду пачула! Алік бегае да Веркі. Што ён гэта ў табе бачыць такое, пытаю? Не хочаш казаць... Ну і не кажы. Ён мне ўсянютка скажа, плакаць будзе, а скажа! Ты, мабыць, яшчэ не бачыла, як мужчына плача? Ого, калі мужчына плача, тады нават на кропельку не змахлюе нічога. Зусім наадварот з намі, Верка, бабамі... (*Ёля на хвілю задумалася*.) Ты, Верка, усё роўна як Алік: маўчыш і маўчыш. З вас, цябе і Аліка, была б дзіўная пара: цэлую хату намаўчалі б. Але ты яму не пара. А ведаеш, чаму, пытаю? Маўчыш, як што ўкраўшы.

БЕРА (*з'едліва*). Гэта мяне, Ёля, не цікавіць.

ЁЛЯ (*згодліва*). Няхай будзе твой чорт старшы. Я не такая, каб думаць, што цэлы свет мне да ног паклоніцца. Я ўжо за старая на тое, каб гэтак дурна думаць, чуеш?

БЕРА (*стомлена*). Дай мне жьць, Ёля.

ЁЛЯ (*настойліва*). Я цябе хіба забіваю? Кажу толькі, што Ты не раўня Аліку. Што яму патрэбна за жонку дзяўчына з характарам, зусім непадобным да яго...

БЕРА (*перабіваючы Ёлі*). Прабач мне, Ёля, за словы, але далей ужо не магу слухаць тваёй гэтай гутаркі пра жаніцьбу ды Аліка. І каб неяк супакоіць цябе, я табе скажу, чаго ён зайшоў да мяне. (*Вельмі спакойна глядзіць на Ёлю*.) Алік зайшоў да мяне, каб папярэдзіць аб тваёй, Ёля, падазронасці наконт маёй асобы.

ЁЛЯ (*ажно захадзіла на пакоі*). Ага-а-а! Ты з Алікам, значыць, у змове! Усё ясна. (*Спыняецца перад Верай*.) Ты што яму наабяцала? Ты мо самаход купіла? Мо грошай Аліку насыпала? Хочаш перакупіць Аліка? Кажы, калі пытаю цябе, зараза! (*Раптам пачынае чагосьці шукаць у пакоі*.) Дзе гэта прапаў мой парасон? (*Да Веры*.) Аддай майго парасона!

БЕРА. Твайго парасона ўзяў Алік. Забылася?

ЁЛЯ (здзівіўшыся). Сапраўды! А я так і не падумала, чаму гэта ён з маім парасонам уцёк!? Баяўся, каб табе гэтым парасонам па скабах не дасталася! Пашкадаваў цябе, Верка.

ВЕРА (яхідна). Патрэбна мне ягонае шкадаванне...

ЁЛЯ (падыходзячы да Веры). Ты... ты-ы... (Хоча нешта сказаць ёй, злоснае, але ў гэту хвгліну пачуўся нечаканы стукат у дзверы.) Алік? Ну так, Алік ідзе ратаваць цябе. (Ёля падыходзіць да дзвярэй.) Уваходзь, баязлівец! (Гаворыць да дзвярэй.) Уваходзь, мы яшчэ, я з Веркай, не пабіліся, не бойся... (Уваходзіць Віця.) Віця? (Здзіўляецца.) Ві-іця... (Зласліва працягвае слова.) Ну, што ж: уваходзь і ты... Уваходзь, Віцюлік! Смела, кажу табе, уваходзь. (Віця застыў у дзвярах.) Увахо-одзь, ну, сыноч. Залезь сюды ласкава, наша ты Віцюленетка. Ну... (Паказвае на Веру.) А Верка чакае цябе, чакае, і ад нудноты пачала ўжо была з іншымі час бавіць, кажу табе. Ледзь я давяла яе да прыстойных паводзін, як і належыць дзяўчыне незамужняй. (Вера схопілаеца з крэсла і са злосцго глядзіць на Ёлю, закрывшы — ад жаху! — сабе рот насавою хустачкаю.) Ну, ступай сваімі лапкамі, адно не спатыкніся аб парог, во, бачыш... (Ёля азіраецца на Веру і прыкмячае, што яе словы надта ж угнявілі яе. Моўкне.)

ВІЦЯ (аслупянейшы). І тут — Ёлька!? (Ад дзіва аж трасе галавою, быццам угледзеўшы нешта жахлівае.) Чаго цябе і сюды занесла?

ЁЛЯ. Як гэта, чаго? Не ведаеш?

ВЕРА (зняможана сядзе). За якія гэта грахі лёс карае мяне?... (І да Віці.) Праходзь, Віця, далей, калі ласка.

ЁЛЯ. Але, праходзь. Чуеш? Верка і то запрашае.

ВІЦЯ (да Веры). Дзякую. (Паглядае на дзяўчат, як бы спрабоўваючы адгануць, што паміж імі здарылася.) Я вам, дзяўчаты, відаць, перашкодзіў пляткаваць... (Стаіць у нерашучасці ды, назірае раз на Ёлю, раз на Веру.) Няма, дарагія, горш ад таго, калі кабеткам перапыхніць іх дыскусіі аб знаёмых, хэ-хэ-хэ... (І да Ёлі.) Ну і хуткая ты: як у языку, так і ў беганіне!

ВЕРА. Я так нізка яшчэ не ўпала, каб з Ёляй пляткаваць. (Далей гаворыць да Віці так, як бы нікога больш не было ў пакоі.) Сядай, Віця, калі ласка. (Рукою ўказвае на вольнае крэсла.)

ЁЛЯ (амаль перабіваючы Веры). Пляткаваць з Вераю? З кім? З Вераю? З гэтай Веркай?! (Паказвае рукою на Веру.) Яе спавядаць трэба! Яе і выпавядаць мала, Віця, хачу табе тое сказаць. Верку,

ведаеш, няблага было б і адлупцаваць, высцябаць, ды, вось, не маю чым: Алік парасона забраў мне.

ВІЦЯ. *(узрадаваны)*. А-яй-яй, як добра, што ён забраў табе таго парасона! *(Данытліва, да Ёлі.)* Нарэшце Алік урэзаў табе па кульнах! *(Зацірае далоні)* Ты, Ёля, калі ўчэпішся каго, дык будзь той найгоршым трусам а героем стане! З табою не ўгрываў бы і сам люцыпар!

ВЕРА *(стомлена)*. Не зачапай яе, Віця...

ЁЛЯ *(наступаючы на Віцю)*. Пнешся, як жаба на корч! Адважны зрабіўся пры Верцы. *(Бліжэй падыходзіць да Віці.)* Калі гэта ты, махляр, бачыў тое, каб мяне Алік па кульпах сцябаў, пытаю!? *(Паказвае рукою на Веру.)* Запытай у Веркі: біў мяне Алік, ці не біў? *(І да Веры.)* Ну, адказвай Віці: біў мяне Алік, га?

ВЕРА. Ты, Ёля, за Віцю не пытай.

ЁЛЯ *(да Веры)*. У цябе таксама праўды, як у жабрака грошай. Круціш! На мяне цень кідаеш, паскуда!...

ВЕРА *(перабіваючы)*. Віця, скажы што гэтай Ёлі... *(Круціцца ў крэсле.)*

ВІЦЯ *(разбаўлены)*. Давай, давай, Ёля! Ох і сыплеш ты словамі, як пер'ем, ажно чыхаць ахвота! *(Вера маўкліва трэ далоні. нервуецца, устае з крэсла то зноў сядзе ў яго.)* Ёля, давай, сакачы!

ЁЛЯ *(падпёршыся рукамі пад бакі)*. Ты, Віцька, з каго тут смяешся, нягоднік!? *(Грозна падыходзіць да яго.)* Бач яго, як разявіў сваю гапу... Табе, пытаю, што тут смешнае такое, га?! *(Віця змаркоціўся.)* Не ведаеш, што і адказаць? *(Павярнулася да Веры.)* Верка! Слухай, Верка! Выйдзі з гэтай сваёй кватэры, бо Віця баіцца пры табе сказаць мне адзін сакрэт: менавіта, чаго ён усё так смяецца? *(Настойлівай.)* Верка, чуеш, што я табе сказала, га?! Выйдзі — а тады ён *(паказвае рукою на Віцю)* усё мне тут скажа, пры мне, во, які маленькі будзе. *(Паказвае рукою да вышні каленяў.)* Чуеш, Верка, пытаю?

ВЕРА *(ашаламіўшыся)*. Што-о-о?!... *(Устае з крэсла і набліжаецца да Ёлі.)* Што ты сказала?... *(З пагардай.)* Нахабніца ты, Ёля! *(Да Віці.)* Ты чуеш, Віця, як яна выпраўляе мяне з маёй кватэры?

ВІЦЯ *(не ведаючы, гато казаць)*. Я ўжо дурны тут, з вамі...

ЁЛЯ *(дабрадушна)*. Чаго, Верка, пытаеш у дурнога? *(Паказвае на Віцю.)* Сказала табе выйсці, значыць, трэба выйсці... Пахадзі сабе, але, з паўгадзіны па вуліцы, павалачыся...

ВЕРА. Віця, скажы што-лень гэтай Ёлі, бо я здурэю!

ЁЛЯ. Э там, было чаго дурэць. Як сястру прашу цябе: выйдзі. Потым вернешся; я паклічу цябе цераз акно. Віця пакліча цябе цераз тое, во, *(паказвае на вакно)* ваконца; я патрымаю яго за ногі, каб не выпаў, ад радасці, на тратуар... Ён, бачу, пры табе надта адважны, ну, не?

ВІЦЯ *(з панікай адступাগочыся да дзвярэй)*. Мне няма калі, Ёлька, з табою спрэчкі ўшчынаць. Мой час дарагі, каб марнатравіць яго на бабскія языкі. Мая гадзіна часу, Ёлька, каштуе сто і болей золоты. *(Да Веры.)* Я, Вера, да цябе на хвілю заскочыў, але ты моцна занятая... *(Адыходзіць да дзвярэй.)* Забягу да цябе, Вера, уночы. *(Збіраецца выходзіць.)*

ЁЛЯ *(з прытыкам)*. Так; ты, Віця, уночы цапні Верку...

ВЕРА *(хапаючы Віцю за руку)*. Не пакідай мяне адну, Віця! Ёля заесць мяне! *(Благальна глядзіць Віці ў твар.)*

ВІЦЯ *(Веселавата)*. Ужо не заесць, Верка. Паглядзі на яе: змучаная яна, бы пасля вяселля.

ЁЛЯ *(Да Віці)*. Гэта ты змучыўся, лайдак, і скуголіш, як сабака ў парозе! Мала яшчэ ведаеш мяне, кажу. Я, халера ты, як тая малацілка: так доўга вурчу, пакуль усяго не змалачу, во! *(Пачынае размахваць рукамі.)* Не думай, што адзін ты на ўвесь свет моцны! Нахапаўся грошай і ўжо цябе раздувае? *(Энергічна.)* Я ўсю тваю тую арцель „Дзяры-бяры“ на рогі падняла б, калі б толькі захацела таго! *(Кулаком махае перад тварам Віці.)* Усю тваю шайку разагнала б, як цялят, ашуканец! *(Крыху адышла ад Віці.)* Глядзі, каб я цябе больш не бачыла ў майго Аліка, чуеш?! Ты, як зараза: дзе паявішся, там і бяда за табою налазіць на бязвінных людзей. Ты, як...

ВІЦЯ *(з панікай)*. Я пайшоў... *(З перапалохам адкідае руку Веры і кідаецца ў дзверы.)*

ЁЛЯ *(услед Віці)*. Каб ты радзіны век не меў, абармот!

ВЕРА *(паспяваючы зноў схапіць Віцю за руку)*. Віценька, ратуй мяне, бедную! *(Са страхам азіраецца на Ёлю.)* Я з табою, Віця!... *(Віця не здолеў яшчэ раз вызваліцца ад Веры, якая надта ж моцна ўшчаперылася яму за рукаў пінджака.)* Віця!... *(Віця цягне яе за сабою.)*

ЁЛЯ. Уцякаеце. Ну і ўцякайце! *(Пазяхнула.)*

ВІЦЯ *(да Веры)*. Забяры з сабою адэкалоны, Верка. Гэта я прыслаў іх табе! *(Паніхае Веру назад, у пакой.)* Забяры... Ёлька гатова пабіць іх! *(Чуйна зіркае на Ёлю.)*

ВЕРА (здзіўленая). Я так і здагадвалася, што гэта ты мне... (Кіруецца ў пакой і Віця, скарыстаўшы з таго, нырнуў у дзверы, ажно сцяна задрыжэла ды загойдалася на ёй люстэрка.) Ві-і-іця-я-аа-а! (Вера выбягае за Віцем, знікае ў дзвярах, так і не паспеўшы нічога захапіць з сабою.)

ЁЛЯ (дабягаючы да адэкалонаў). Ён мяне зладзейкаю зрабіў, гэты злодзей першакласны! (Хапае бутэлечкі.) А заліся ты імі! (Бутэлечкі шпурляе аб дзверы.) Патрэбны мне вашы адэкалоны, як п'яніцы закуска! Во, бярыце іх! (Бутэлечкі з ляскатаннем разбіваюцца аб дзверы.) Наешцеся, каб вам кішка прутам стала! Пазапівайцеся!... (Усё кідае бутэлечкі і кідае.) Каб вы пахлі гэтымі адэкалонамі, як Мішка Галадранец гнілымі яйкамі! (Пабіўшы бутэлечкі, Ёля стомлена апусціла рукі і павярнулася на сярэдзіну пакоя.) Мне, беднай, усё вецер у вочы. Усё не слава богу і не слава богу... (Тым часам, у дзвярах ціхенька з'яўляецца Вера, яна крадзеца да вазоніка на стале, хапае яго і ўцякае назад. Ёля азіраецца.) От, зараза!... (Ёля хапае другі вазонік з кветкаю ды шпурляе ім у дзверы, за якімі знікла Вера.) А вазьмі ты яшчэ і гэты!... (Адварочваецца ад дзвярэў, гаворыць с.ама да сябе.) Хоць кветку а панесла з сабою, не пашкадавала... (Стомлена сядзе ў крэсла, абцірае далоні.) Ну, што ж: як бы і ўсё будзе. (З палёгкай уздыхае.) Аж лягчэй стала на сэрцы... (Зморана глядзіць у падлогу.) Жывеш, чалавеча, як на якой гойдалцы. Толькі і ведай зважаць, каб у галаве не закруцілася ды вобземлю не гакнуцца, бы палена якое бязвольнае. (Падымае галаву і круціць ёю ад дзіва.) Але ж і не любяць людзі праўду слухаць, ой, як не любяць! Не дзіва, што камбінатары ніяк не зводзяцца... (Устае і ідзе глядзець пабітыя бутэлечкі.) Што гэта ён накупіў ёй? (Асцярожна бярэ ў руку пабітую бутэлечку ды нюхае яе.) Нейкі дзіўны пах... (Яшчэ раз нюхае.) Гм, ні то ружай пахне, ні то лубінам... (Прысядае і бярэцца чытаць уцалейшую наклейку на пабітай бутэлечцы.) Ма-ада-ам-уа-азэ-эль, гм... Французскія. (Устае.) Багаты, падла, як і кожны камбінатар. Вядома, усё гэта да часу, да пары... (Вяртаецца да крэсла і сядзе ў ім.) Мой Алік — добры. Аж за добры ён, і таму трэба яго сцерагчы, бо такі хлопец жэніцца з першай лепшай дзяўчынай, якая не выпусціць яго са сваіх рук. Хлопцы жэняцца, наогул, даволі выпадкова... (Пачуўся далікатны стук у дзверы, які Ёля спачатку нават і не пачула.) Зрэшты, непатрэбна я наскандаліла, але якасьці не стрывала, калі ўгледзела, як Алік сюды пайшоў... Ніколі ён не хадзіў да Веркі, а то, бач яго, пайшоў... (Стук у дзверы

паўтарыўся.) Хто гэта? Мо Верка? Няхай ужо вярнулася б, а то не ведаю, што рабіць? Сядзець тут у яе кватэры, ці пакінуць усё ды пайсці дамоў? (Да дзвярэй.) Проша! (Увайшоў міліцыянер, з вусамі.) Маманькі-цётанькі, то вы ўжо схапілі цэлую гэту арцель „Дзяры-бяры“!?

МІЛІЦЫЯНЕР. Добры дзень.

ЁЛЯ (стаючы).. Які ён там добры... (Прыхарошваеца.)

МІЛІЦЫЯНЕР (разглядаючыся). Ці што здарылася?

ЁЛЯ (збянтэжана). Не, нічога такога... (Замітусілася.) Была, ведаеце, размова...

МІЛІЦЫЯНЕР (адчуваючы, як трашчыць пад падэшвамі шкло). Мо хуліганы або зладзеі напалі?

ЁЛЯ. Удзень? Яны вечару чакаюць.

МІЛІЦЫЯНЕР. Выглядае на тое, як бы тут нейкая бойка адбылася...

ЁЛЯ (болей даверліва). Што вы... Не было ніякай бойкі. (Даверліва.) Размова, ведаеце, часам да бойкі падобная, кажу вам.

МІЛІЦЫЯНЕР. Прабачце мне, што непакою вас... (Прыгледзеўшыся да Ёлі.) Вы самі дома?

ЁЛЯ. Цяпер — так, сама. (Пачынае збіраць кавалкі пабітага вазона.) Сама я...

МІЛІЦЫЯНЕР. Я да вас, можна сказаць, прыватна зайшоў. Але — па адной справе. (Разглядаеца.) Хачу вас запытаць пра нешта... Вядома, калі дазволіце... (Глядзіць, як Ёля збірае чаранкі.)

ЁЛЯ (адгінаючыся). Вы — ніштаваты мужчына... (Прыгледзелася да міліцыянера.) Сядайце, во, на тое крэсла... (Паказвае рукою крэсла.) Кажце, прыватна?

МІЛІЦЫЯНЕР. Так, прыватна. Можна сказаць, па-суседску. (Здымае шапку.) Ёсць такая адна справа... (Бачыць, што Ёля не слухае яго і далей збірае чаранкі.)

ЁЛЯ (збіраючы). Вы кажыце, што за справа. Я ўсё чую. (Адгінаеца.) А, не буду збіраць... (Чамусьці Ёля зноў пачала збіраць чаранкі, але на коратка.) Чаму вы не сядзеце, пытаю?!

МІЛІЦЫЯНЕР. Мужчына не павінен сядзець, калі жанчына стаіць.

ЁЛЯ (захопленая). Во, гэта, дык чалавек! (Падыходзіць да міліцыянера.) Во, гэта, дык мужчына! (Сядзе першай.) Сядайце. Я ўжо, як бачыце, села...

МІЛІЦЫЯНЕР (сядаючы). Дзякую. (Кладзе на стол шапку.) Я толькі на два слоўцы да вас... (Моршчыцца, моцна думае.)

ЁЛЯ (*задоволеная*). Можна і на больш... Выбачайце, што запытаю вас, гм, па бабскай цікавасці... Гм...

МІЛІЦЫЯНЕР (*гатоўліва*). Калі ласка, пытайце.

ЁЛЯ (*направіўшыся ў крэсле*). Вы — жанаты?

МІЛІЦЫЯНЕР (*здзіўлены*). Я? Ах, я!? Так, жанаты. (*Глядзіць на Ёлю.*)

ЁЛЯ. Жанаты... Ну так, сапраўды хопіць нам размовы на два слоўцы, гм-гм... (*Адчувае сябе свабадней.*)

МІЛІЦЫЯНЕР (*замітусіўшыся*). Значыць, так... (*І замойк.*)

ЁЛЯ. Ну!...

МІЛІЦЫЯНЕР. Не хачу, каб вы мяне дрэнна зразумелі... Справа, з якой я падумаў звярнуцца да вас, з'яўляецца прыкрай...

ЁЛЯ. Прыкрай? (*Спалохана.*) Скажыце, што з маім Алікам!? (*Страпянулася.*) Я так і ведала, што палезе не ў сваё!...

МІЛІЦЫЯНЕР (*здзіўлены*). Алік? Хто гэта?

ЁЛЯ. Чаму пытаеце? (*Здагадна.*) Ён яшчэ ў нічым не прызнаўся?

МІЛІЦЫЯНЕР. Прабачце — але я не ведаю, аб чым вы гаворыце?

ЁЛЯ (*нечага здагадваючыся*). Гэ-гэ, нездарма кажуць, што калі баба чаго накруціць, дык і міліцыя збалванее! (*Спакайнее.*)

МІЛІЦЫЯНЕР (*з падазронасцю*). Я ў вас пра штосьці запытаю, але вы можаце не адказваць на маё пытанне. Прабачце, вы не...

ЁЛЯ (*перабіваючы*). Ці баба калі не адказала на пытанне мужчыны? Выбачайце. (*Схамянулася.*)

МІЛІЦЫЯНЕР. Нічога. Ну так... (*Не ведае, як пачаць з Ёляй гутарку.*)

ЁЛЯ. Ну, смела! Не звяртайце ўвагі на разбойны парадак тут...

МІЛІЦЫЯНЕР. Ведаеце... (*Нерашуча прымойк.*) Пан Віця, ведаеце, не адказвае на нашы павесткі... Цм-цм... У арцель не хочам высылаць яму, каб не нарабіць непатрэбнага шуму, а ягонага хатняга адрасу якасьці не можам устанавіць... Вы не ведаеце, дзе ён жыве? Ці не ў вас?

ЁЛЯ (*схапіўшыся*). Віця? Ыгы, Віця ў мяне? (*Нахіляецца да міліцыянера.*) За каго вы мяне маеце, пытаю?

МІЛІЦЫЯНЕР. Не хвалюйцеся, прашу вас... Мы ведаем, пані Вера, што вы толькі нарочная яго...

ЁЛЯ. Што-о?... Я вам — Верка?! (*І голасна.*) Я — Ёлька, цьфу, значыць, Ёля... (*Папраўляе.*) Цьфу, я — пані Ёля!

МІЛІЦЫЯНЕР (*аслупянейшы*). Прабачце. (*Устае і збіраецца выйсці.*) Прабачце. (*Хутка выходзіць, з аглядкаю.*) Прабачце...

ЁЛЯ. Ну, дажылася я: нават міліцыя баіцца мяне. Усе ўжо баяцца мяне. *(Задумюўваецца.)* Ах, дурная мая булавешка! Гэта ж Віцю шукаюць ужо! *(Ёля ўбачыла, што міліцыянер забыўся ўзяць сваю шапку, якая засталася на стале.)* І што я яму скажу, калі ён прыдзе зноў да мяне, га? *(Бярэ ў рукі шапку, аглядае яе і кладзе на стол.)* А вернецца па яе напэўна, калі пачуе вецер на патыліцы... *(Хвілю думае.)* Лепей мне будзе ісці адсюль. *(Перад тым, як выйсці, Ёля спыняецца перад люстэркам ды прыхарошваецца.)* Прыйшоў Віцю шукаць; значыць, капшы ягонаі арцелі „Дзяры-бяры"! Яшчэ і мяне ўблытаюць у гэту цёмную сваю справу! *(Крыху падмалёўваецца.)* Пайду Аліка шукаць, каб не ўлез ён, куды не трэба... Думала, што гэта Алічак ужо прапаў, калі міліцыянер пачаў мне зубы загаворваць... Аказваецца, аднак, што гэта на Віцюліска таго прыйшла, нарэшце, крышка! *(Хутка выходзіць, гаворачы.)* Усе пабеглі, нават і міліцыя! Пабягу і я... *(Знікае за дзвярыма, адкінуўгаы нагою чарапок набітага вазона.)*

Адслона III

Задрыпаны пакой. Віця сядзіць, разваліўшыся, у крэсле. Курьць. Ён уважліва прыглядаецца да сваіх туфляў, закідаючы на калена то адну, то другую нагу.

ВІЦЯ. Дзяруцца, падлы. *(Прыглядаецца да падэшвы.)* Новыя купім, калі каго аблупім... *(Усміхаецца.)* Баюся, каб не настала мода хадзіць нам, мужчынам, на высокіх абцасах, бо тады будзе каюк са мною: закрывыя ногі! *(Устае з крэсла, падымае нагавіччыны і прыглядаецца да сваіх лытак.)* Нічога, не такія ўжо і крывыя яны... *(Папяросу кідае ён у попельніцу, але не загашвае яе.)* Ну, досыць будзе глупствамі займацца — трэба брацца за справы. *(Рукі засоўвае ў кішэні, пачынае хадзіць навокал крэсла.)* Шкада, што Алік не захацеў перайсці на работу ў маёй арцелі. Ён быў бы надта прыдатны мне: разумны і, разам з тым, даверлівы, быццам дзіця. Такіх добра выкарыстоўваць. Яны, такія людзі, цягавітыя ў працы і не падкія на карысць. *(Пачухаў патыліцу.)* Алік, вядома, доўга не ўседзеў бы ў мяне, але няхай... *(Спыняецца.)* Ён, нават за кароткі час, зрабіў бы вельмі многа... *(Пагойдваецца на дыбках.)* Зрэшты, хто ведае — мо і ўдалося б заблытаць Аліка ў нейкай справе, учыніць яго вінаватым, тады век працаваў бы ён у мяне!... Важнае, каб усе былі вінаватымі, тады ніхто і нікога не палюхае справядлівасцю. *(Сеў у крэсла, заклаў нагу на нагу, закурыв.)* Так, так, так... *(Аб нечым думае.)* Ага, семдзесят тысяч за атынкоўку старога будынка мы хопім, калі і не больш... Хто яго там будзе атынкоўваць! От, пабелім для вока, дзіры перш зашмаруем, ды годзі: гані, брат дзяржаўны скарб, манету! *(Ад супрацьлеглых кулісай ціха выходзіць Вера і нясмела спыняецца перад Віцем.)* Ну, чаго табе трэба? *(Да Веры, з грубіянскай абыякавасцю.)* Баішся вяртацца ў сваю кватэру, ці як? Думаеш, што Ёлька сядзіць там ды чакае цябе з кіём у лапцы? Напэўна, даўно ўжо паперла да свайго Аліка, каб той, барані божа, не дадумаўся таго, што на свеце ёсць многа жанчын...

ВЕРА *(крыўдгуючы)*. Чаму ты, Віця, такі несправядлівы да мяне?

ВІЦЯ *(выгадней рассядаючыся ў крэсле)*. Я? Я несправядлівы? *(Кідае папяросу ў попельніцу.)* А хто гэта табе адэкалоны падарыў; а хто гэта цябе ад кулакоў Ёлкі выратаваў, гы?... Я ж цябе, Верка, валок мала рукава не адарваўшы! З новага свайго пінджака, разумеш!? За чатыры тысячы купленага... *(Зноў закурвае папяросу.)*

ВЕРА (дакорліва). Віця, не куры столькі папяросаў. Яны шкодзяць на сэрца і лёгкія.

ВІЦЯ (нездаволена). Не куры... Мо яшчэ скажаш — і не пі!? Тады нашто жыць? Нашто грошы мець? (Махае рукою.) Не разумееш... (Бярэ пачак папяросаў і падсоўвае — Веры.) На, вазьмі, закуры, каб аж у хвасце закалола! (Вера, не зважаючы на словы Віці, паволі заходзіць за стол ды сядзе там на даволі хісткім крэсле.) Абразілася? Чаго? Папяросы для людзей, і гарэлка для людзей, разумееш?

ВЕРА. Віця, зразумей: зло з'яўляецца не ад ужывання нядобрых рэчаў, але ад злаўжывання рэчаў добрых!

ВІЦЯ (ажыўлена). Вось бачыш: папяросы ды гарэлка, гэта добрыя рэчы. Цешуся, што ўжо зразумела гэта... (Пазяхае.) Жанчына павінна разумець мужчыну. Та-ак... (Прыглядаецца да Веры.) А ты, Верка, не такая дурная, на якую выглядаеш, разумееш? (Дастае з унутранай кішэні пінджака складзеную паперку, разгортвае яе, праз хвілю гаворыць з узрастаючай радасцю.) Я, Верка, тут падлічыў сабе, што на рамонце электрычных матораў удасца мне скамбінаваць не менш, як дзесяць тысяч за адзін раз, разумееш?! (Раскошна адкідаецца на спінку крэсла.) Дзе-еся-яць ты-ыся-яч, хэ-хэ-хэ... Талковы грош. Чуеш, Верка? (Усё ў той жа, надбайнай, позе пазірае на яе, павярнуўшы галаву.)

ВЕРА (скромна). Віця, прашу цябе, не называй мяне — Верка.

ВІЦЯ (здзіўляючыся). Хочаш — Вера? (Садавіцца нармальна.) Добра, Верка! Будзеш — Вераю, Верка... (Зноў чытае паперку.) Не, не... Не дзесяць, але дванаццаць... Што я пляту — трынаццаць дастанецца, разумееш Вера-Верка? (З сімпатый да Веры.) Я, Вера, калі думаю пра грошы, дык адразу здаравею, разумееш... Я зараз адчуваю сябе такім здаровым, што аж раўсці хочацца! Разумееш, Вера-Верка? Ну, здаецца, зароў бы, каб аж той певень засакатаў ад страху!! (Жвава ўстае, закладвае рукі за спіну ды пачынае хутка хадзіць з кута ў кут.) Электрычныя маторы... Хто мог падумаць, што на рамонце электрычных матораў столькі грашыскаў заграбастаць магчыма? (Спыняецца перад нейкай бруднай кашуляй, што валяецца на падлозе, і з агідаю падымае яе ды адкідае ў кут.) Усё няма калі... (Абірае далоні.) Ну, усё... (Крыху засаромлены, пазірае на Веру.)

ВЕРА (непрыемна скрывіўшыся). Я дапамагу табе, Віця, навесці лад у кватэры. (Устае і прымаецца за парадкаванне ўсялякага шмацця, кінутых газет, параскідванага абутку і г.д.)

ВІЦЯ (гледзячы, як Вера замітусілася на пакоі). Кінь гэта, Верка. Гідасць адна! (Зняважліва махае рукою.) Усё гэта трэба, будзе спаліць пад халеру!

ВЕРА (азіраючыся на Віцю). Нашто паліць, Віця? Яшчэ добрыя чаравікі. (Трымае ў руках сапраўды даволі новы чаравік.)

ВІЦЯ (пачынаючы хадзіць). Як сабе хочаш... (Ён моцна думае.) А з атынкоўкай будынка трэба будзе крыху памарудзіць, каб выглядала на тое, што там сапраўды адбываецца нейкая работа... Рыштаванняў наставім густа і да глыбокай восені няхай пастаяць яны... (Спыняецца над сагнёнай Верай, якая згортвае ў валок нейкую старую бялізну.) Перастань кленчыць, устань ды паслухай мяне, разумееш... (Ён, амаль сілком, падымае Веру на ногі і адыходзіць колькі крокаў у бок). Мне патрэбен давераны чалавек. Алік, разумееш, спалохаўся, разява! Падкажы мне якога кандыдата, Верка.

ВЕРА (здзіўленая). Ты, Віця. хадзіў да Аліка?! Ён — мала энергічны чалавек...

ВІЦЯ (перабіваючы). Такі і патрэбен мне, разумееш? Нашто — энергічны?! Каб і мяне абабраў?! Ну, сама ты падумай, разумееш...

ВЕРА (знябожыўшыся). Табе лепей відаць, Віця...

ВІЦЯ (знецярпліўшыся). Відаць... Відаць... Што мне відаць, дык я гэта ведаю... (Ходзіць з кута ў кут, а Вера стаіць на месцы.) От, хвароба! (Тыцкае пальцам у Веру.) Ты была б някепскім давераным, але ты — баба! Мус мужчыну знайсці, хоць вазьмі ды трэсні! Мус, разумееш... (Зноў ходзіць.)

ВЕРА. Я падумаю, Віця.

ВІЦЯ. Падумай, Верка.

ВЕРА. Дазволь запытаць, Віця?

ВІЦЯ (энергічна). Давай, дазваляю!...

ВЕРА. А нашто табе, Віця, гэты давераны? З ім, мабыць, давялося б грашыма дзяліцца?...

ВІЦЯ (нецярпліва). Давялося б, што давялося б! Разумееш? (Тлумачыць.) Але без такога даверанага чалавека ў маёй арцелі „Дзяры-бяры“ я не буду ўсяго ведаць, што ў ёй чаўпецца, хто і з кім па кутах шэпчацца супроць мяне, і тады магу, наогул, вываліцца з сядла,

разумееш... Тады страчу — усё! Усё, разумееш! Усё!!! Грошы — шмошы, усё! *(Зноў захадзіў на пакой.)*

ВЕРА *(здагадна)*. Ага... *(Яна бярэцца збіраць з падлюгі пакумячаныя газеты.)*

ВІЦЯ *(убачыўшы Веру зноў за работай)*. Пакінь ты гэта, кажу! Разумееш, Вера-Верка?! *(Са злосцю адкідае нагою нейкі кумяк паперы.)* Трэба думаць пра важнае, трэба мець на ўвазе самае важнае, а не займацца збіраннем смецця, разумееш... *(Ходзіць.)*

ВЕРА *(з-над папераў на падлозе)*. Неяк гідка, Віця, жыць у такім балагане... *(Далей збірае паперы.)*

ВІЦЯ. Не бядуй, ты ж не мая жонка.

ВЕРА *(устаючы ад гэтых слоў Віці)*. Я, Віця, хацела табе толькі дапамагчы... *(Стаіць у разгубленасці.)*

ВІЦЯ *(спыняючыся перад Верай)*. Ну, як будзе з кандыдатам, аб якога прашу цябе, гы?

ВЕРА. Табе, Віця, патрэбен мужчына, а я не ведаю мужчын...

ВІЦЯ. Табе, Вера-Верка, колькі гадоў? Выбачай, што пытаю... *(Відаць, як у Віці злосна крывіцца твар.)*

ВЕРА. Дваццаць

ВІЦЯ *(з іроніяй)*. Дваццаць... Як ты жыла на свеце, што не ведаеш мужчын? Разумееш? Што гэта за дзяўчына, якая ў дваццаць гадоў не ведае мужчын, гы? Ты, мусіць, з вёскі?

ВЕРА *(злосна)*. Ты, Віця, таксама з вёскі.

ВІЦЯ *(заўзятая)*. А з вёскі, з вёскі... *(Пацірае далоні.)* Але з такой, дзе хаты малыя ды радзіны ў іх вялікія... З беднай вёскі, разумееш? *(Прайшоўся ў вялікім напружанні.)* Я, разумееш, калі схопіў грош у рукі, дык трымаю яго, бы хвост каровячы, і ніколі не выпушчу, каб не застацца зноў галодным!...

ВЕРА. У нас хіба голад, Віця?

ВІЦЯ *(раптам даволі далікатна)*. Прашу, Вера, добра мяне зразумець: я не жыву для хлеба. Я, Вера, думаю жыць па-панску, о! *(Энергічна махае рукою.)* Мае шчокі павінны блішчэць, як халявы, о! Мой гарнітур павінен зіхацець, як залаты, о! Мой капялюш, мае туфлікі, галыштук, рукавіцы, гузікі — усё павінна быць першага гатунку, о!! Самаход куплю такі, што ніякая вярба не спыніць яго!... Так будзе! *(Звяртаецца да Веры, паказваючы рукою на крэсла.)* Сядай, Вера-Верка. Чаго стаіш, язык высалапіўшы?!

ВЕРА. Дзякую, Віця. *(Вера сядзе з гонарам.)*

ВІЦЯ *(далей)*. А каб усё тое мець, не трэба людзей слухаць, ясна? *(Памякчэўшы.)* Значыць, прыкідвацца добрым, вядома, не

пашкодзіць, але нельга забывацца ў гэтакай дабраціне, бо загінеш за нішто: ашукаюць людкове ды і затопчуць, во, так! *(Паказвае Веры, як чалавек топча, напрыклад, нейкую гідасць.)* Карацей кажучы: хто не я, той дурань! Та-ак, та-а-ак... *(Пацірае далоню лоб.)*

ВЕРА. Віця, ці ты не перабольшваеш?...

ВІЦЯ. Смешная ты, Вера! *(Падыходзіць да стала, бярэ пачак папяросаў, колькі хвілін выбірае папяросіну і прыкурвае яе.)* Хто так думае, той у водпуск аўтобуснедзенкам дралуе па каўдобінах, о! А не ўласнай машынаю, разумеш? *(Паўза.)* А ты яшчэ пытаеш, ці я не перабольшваю? *(Стомлена сеў у крэсла, насупроць Веры.)*

ВЕРА. Не ведаю, чым гэта растлумачыць, Віця, але я, калі слухаю цябе, адчуваю нейкі неспакой, нешта такое, ад чаго падсвядома палохаюся. Хачу табе, Віця, гэтым сказаць, што... *(На хвілю задумалася.)*

ВІЦЯ *(падказваючы)*. Што я — краду!?

ВЕРА. Ну, што ты, Віця!? Не кажы так!

ВІЦЯ. Чаму? Мне падабаюцца дакладныя словы. *(Усядаецца выгадней.)* Так, Верка, краду! Дагэтуль яксьці не падумалася мне аб тым, але, сапраўды, я, разумеш, краду! Слоў з песні, як кажучы, не выкінеш... Краду, але не адзін. Накрадуся, колькі задумаў, і перастану. Скажу сабе: стоп, сэр, набрыняў грашым! Ведаеш, ажанюся, дзяцей жонцы не пацкадую, пасеку пчол завяду-загадую, і пераўтваруся ва ўзорнага чалавека, о! Лёгка быць учцівым пры грашах! Цяжка — калі ты бедны!

ВЕРА *(раптам спяшаючы)*. На мяне, Віця, ужо час. *(Устае.)*

ВІЦЯ *(з'едліва)* Збаялася мяне, гы? Непатрэбна. Я так усё раблю, што навек будзе шыта-крыта! *(Памаўчайшы.)* Вера, паслухай, ты падабаешся мне... Даўно падабаешся... *(Збянтэжана адводзіць вочы ад Веры.)* Я нават краду з думкай аб табе, разумеш...

ВЕРА *(устаючы)*. Віця... *(Сарамліва апускае галаву.)*

ВІЦЯ. Ну, накрадуся і перастану... Даю табе слова на тое.

ВЕРА. Я думала, ты інтарэсамі займаешся...

ВІЦЯ. Я так і называю свае камбінацыі, Вера.

ВЕРА. Я пайду, Віця, дамоў.

ВІЦЯ. Бачу — лішне я пашчыраваў перад табою, Вера... *(Дастае з кішэні тую самую паперку і кладзе яе нерад сабою на стол.)* Ну, калі хочаш ісці, дык ідзі... *(Паглыбляецца ў чытанне паперкі.)*

ВЕРА *(стоячы)*. Не злуй, Віця, але...

ВІЦЯ *(гледзячы на Веру)*. Ну, кажы!

ВЕРА (апамятаўшыся). Не, нічога... (Кланяецца.) Да пабачэння, Віця.

ВІЦЯ. Бывай, Верка, і не сярдуй на мяне. Лічы, што паміж намі не было гутаркі.

ВЕРА. Мне галава разбалелася, Віця... (Адыходзіць да дзвярэй.)

ВІЦЯ. Нармальна, не плач. Кабеце не пад сілу мужчынскія справы, разумееш... (Устае, адварочваецца ад Веры і задуменна ідзе да супрацьлеглых кулісай.)

ВЕРА (выходзячы). Бывай, Віця. (Выходзіць у дзверы, але гвалтоўна вяртаецца назад, страшэнна перапалоханая.) Ах!... (Закрывае рот рукою, Вера бяжыць да Віці.) Міліцыя, Віця! (Паказвае рукою на дзверы.)

ВІЦЯ (хутка павярнуўшыся да Веры). Дзе!?

ВЕРА (паказваючы на дзверы). Ідзе да цябе міліцыя... Адзін.

ВІЦЯ (кінуўшыся да стала). Запалкі!... Запалкі!... (Хапае запалкі, што ляжалі ля папярсаў на стале з падпальвае картку паперы, якую чытаў.)

ВЕРА (пужліва). Віценька, я прапала!... (Віця не слухае яе, паліць паперку.)

МІЛІЦЫЯНЕР (з'явіўшыся ў дзвярах). Выбачайце, што не пастукаў я ў дзверы, але яны былі расчынены... (Моўкне, убачыўшы, што Віця нешта спаліў.) Добры дзень. (Падыходзіць да стала і глядзіць на попел ад паперкі.) Што гэта? (Пытае ў Віці.) Вы штосьці спалілі...

ВЕРА. Ах!... (Закрывае рот рукою, з жахам.)

ВІЦЯ (хутка зірнуўшы на Веру). Дробязь, разумееце... (З усмешкай глядзіць на міліцыянера.) Пісьмо ад каханкі, разумееце... (Паказваючы на Веру.) Во, з нарачонаю маёю спрэчку я меў, ну, і спаліў... узяў і, для святога спакою, спаліў гэтае хваробнае пісьмо ад такой адной каханкі, значыць, пісьмо да мяне... (Усё глядзіць міліцыянеру ў твар.)

МІЛІЦЫЯНЕР (падазрона). Пісьмо?

ВІЦЯ (круцячыся). Але, я ж і кажу вам... Хэ-хэ-хэ... (Баязліва пазірае ў бок Веры, якая стаць, як акалянелая.)

МІЛІЦЫЯНЕР (прыглядаецца да попелу). Гм, пісьмо? (Чуйна зіркае на Віцю.)

ВІЦЯ (зняважліва махнуўшы рукою). Так... Гэтыя бабы пішучь, што ім сліна на язык нанясе, ведаеце, ну, разумееце... (Прыкмеціўшы, што міліцыянер усё чуйна прыглядаецца да яго.) Гэтых пісьмаў у мяне, разумееце, поўна... (Дастае з іншай кішэні

нейкуго пакумячаную картку.) Во, хаця б і гэтае... (Збіраецца чытаць.) Пішучь бабы, што ім, хэ-хэ-хэ, сліна на язычок, значыць, нанясе... (Гаворыць павольна, як бы не ведаючы, якое наступнае слова сказаць.) Во, паслухайце... (Чытае, паволі, з перанынкамі, як бы не могучы добра разгледзець літары.) „Віця, Віцюлік мой, коцік-мармытунік! Мо толькі... насмяешся ды пасмяешся... з таго, што скажу табе, разумееш, жарэбчык даражэнькі... ну, кахаю цябе, як халера! (Віця зірнуў на Веру.) Я, каб ты тое ведаў, разумееш... ну, жыць не магу без цябе, мядзведзік касалапенькі! Сохну... высыхаю... рассыхаюся, бы бочачка, бы... цэбрык той... разумееш... калі не пабачу цябе, зладзеік мой, разоў пяць у дзень і... ну... разумееце... (Зірнуў на міліцыянера, які не вельмі ведае, што тут адбываецца.) Словам, чакаю сустрэчы... з табою, Віціско, чакаю так, не раўняючы, як дырэктар платы! (Зірнуў у столь, як бы не ведаючы, гато далей чытаць.) Думай, што хочаш, але... ведай... але ведай: я твая, разумееце, ад пятак да галоўкі... Кідаюся табе на шыю, бы вавёрачка на... на сасну... разумееце..."

МІЛІЦЫЯНЕР (да Віці). Нашто вы мне гэта чытаеце? Пісьмо ад жанчыны з'яўляецца прыватнай справай...

ВІЦЯ (міла, да міліцыянера). Хэ-хэ-хэ-хэ... (І смяецца, і баіцца.)

ВЕРА (гледзячы са злосцю на Віцю). Ах, Ёлька, Ёля... (Твар закрывае рукамі.)

МІЛІЦЫЯНЕР (да Віці, з дакорам). Што вы зрабілі? Так. нельга.

ВІЦЯ (зняважліва паглядзеўшы, як Вера плача). Бабскім слязам грош цана, разумееце, пан міліцыянт...

МІЛІЦЫЯНЕР (дзелавіта). Ну, гэта ваша справа. Я сказаў вам, што думаю наконт таго... (Падыходзячы бліжэй да Віці.) У мяне, да вас, ёсць справа: зайдзіце ў камісарыят, заўтра а дзесятай гадзіне ў пакой нумар трынаццаць. Мы высылалі вам позвы, але, аказалася, на стары адрас: яны вярталіся назад. Таму давялося ўстанавіць ваш новы адрас пры дапамозе арцелі, у якой вы працуеце...

ВІЦЯ. Вы былі. ў арцелі? (Віця, запытайшы пра гэта, зразумеў, што перабіў міліцыянеру.) Прабачце мне, я перабіў вам...

МІЛІЦЫЯНЕР. Нічога. Што-ж, дамовіліся. Прабачце, што зайшоў да вас, не пытаючы аб вашу згоду, але, ведаеце, няма часу... (Збіраецца выходзіць.)

ВІЦЯ (неспакойна). А што гэта за справа, калі можна ведаць?

МІЛІЦЫЯНЕР. Заўтра пагаворым. Выбачайце. (*Выходзіць.*) Да пабачэння вам (*Кланяецца таксама і Веры.*)

ВЕРА (*усё плачучы*). Ах, Ёля, Ёлька!...

ЁЛЯ (*убягаючы ў расчыненыя дзверы*). Чаго гэта, Верка, праклінаеш мяне, га?! (*Убачыўшы міліцыянера.*) Ого, міліцыя! (*Глядзіць на Веру, на Віцю, на міліцыянера.*) Добры дзень, пане міліцыянце... (*І да Веры.*) Што тут? (*Міліцыянер цікаўліва спыніўся.*) Ну, пытаю?! (*І да міліцыянера.*) Ага, нарэшце схапілі яго! (*Паказвае на Віцю.*)

ВІЦЯ (*калі міліцыянер паглядзеў на яго*). Хэ-хэ-хэ, во, дзе зайздрасць... (*Усё трымае картку паперы ў руцэ.*)

ВЕРА (*адняўшы рукі, са злосцю*). Як ты, Ёля, магла такія пісьмы пісаць да Віці?!

ЁЛЯ (*здзіўленая*). Я? Я — да Віці? Ці ты, Верка, блёкату напілася?! Ну, пытаю?!

ВЕРА. Як табе не сорамна?!

ЁЛЯ (*падбягаючы да Веры*). Ты мяне тут, пры міліцыі, (*зіркае на міліцыянера*) не рабі каханкаю Віці! Нашто мне такі круцель, пытаю!? (*Паказвае рукою на Віцго.*)

ВЕРА. Не скачы, Ёля. Сама пачытай. (*Паказвае на Віцго.*) Ах, бедная я! (*Засланяе твар рукамі.*)

ЁЛЯ (*бяжыць да Віці, ажно крэсла перакінула*). А гэта што такое!? (*Падбягае да Віці і вырывае яму з рук картку паперы.*) Ашалець з вамі можна...

ВІЦЯ (*ачнуўшыся*). Аддай!... (*Спрабоўвае адабраць у Ёлі картку паперы.*) Аддай, бо дастанеш ад мяне! (*Азіраецца на мліцыянера.*)

МІЛІЦЫЯНЕР (*набліжаючыся да Віці і Ёлі*). Супакойцеся, не галасуйце... Так нельга.

ЁЛЯ (*адбегшы ад Віці, глядзіць у картку*). Дзе тут маё пісьмо? (*Глядзіць і на другі бок карткі.*) Тут нічога не напісана... (*Бяжыць да Веры.*) На, глядзі: чыстая картка! Чысцюткая, як прасцірада... (*Тыцкае картку Веры над нос.*) Глядзі, махлярка!

ВЕРА. Нічога не разумею... (*Аглядае картку.*) Сапраўды, ні слова... (*Да Віці.*) Як гэта разумець, Віця?

ВІЦЯ (*адступаючыся*). Ад вас, бабы, не адчапіцца, як ад ценю...

ЁЛЯ (*мітусліва*). А ты, Верка, так, адразу, і паверыла яму... Не вер мужчыне ў хаце, а каню ў хляве, Верка!

МІЛІЦЫЯНЕР (*падышоўшы да Веры*). Прабачце мне за такую просьбу: дазвольце паглядзець гэту картку. (*Вера аддае картку, не прамовіўшы ні слова.*) Дзякую. (*Міліцыянер глядзіць на картку, потым адварочвае яе і зноў глядзіць аслупяненымі вачыма.*) Нечуванае... (*І да Віці.*) Чаму вы здумалі нейкае пісьмо? На гэтай картцы, як вы самі добра ведаеце, нічога не напісана.

ЁЛЯ (*да міліцыянера*). Ён на мяне (*наказвае на Віцю*) ужо столькі няпраўды нагаварыў, гэта паскуда, што я зараз і сама не ведаю, калі гавару праўду, а калі — не?!... (*Зноў падбягае да Віці, злосная, з кулакамі.*) Ты мяне ўшчэнт змарнаваў, праціўны павук! Твая гэта работа, што я Аліка нідзе знайсці не магу! Шукаю яго, шукаю, але ён, Алічак, дзесьці так залёг, так схаваўся, як свіння ў лапухах! Дзе мой Алік, пытаю цябе, чуеш?! (*Тузае Віцю за рукаў.*)

ВІЦЯ (*беспрытомна*). Не ведаю... Нічога не ведаю... Я ўжо нічога не ведаю... (*Глядзіць на міліцыянера, як бы не прыкмячаючы Ёлі.*) Нічога... нічога не ведаю... нічога...

МІЛІЦЫЯНЕР (*аддаючы Веры картку*). Дзякую. Выбачайце.

ВЕРА (*беручы картку, машынальна*). Вы... (*Ёй цяжка гаварыць.*) Вы... арыштуеце яго? (*Картка выпадае з рукі Веры.*)

ЁЛЯ (*наступаючы на Віцю*). Я так і думала, што ты дакруцішся да вярхоўкі, зараза! Усё табе мала было тых грашыскаў! Усё заграбаў іх, гроб і гроб, бы карова зямле языком!... Аж папярхнуўся, ненаеднае стварэнне!... (*Ёля абціхла, адышла ад Віці ў бок і ўзялася заглядваць за нейкую заслонку, што вісіць бліжэй кута.*)

МІЛІЦЫЯНЕР (*да Веры*). Арыштаваць? Не. Чаму вы пытаеце пра арыштаванне? (*Зірнуў на Віцю.*)

ВЕРА (*сумна*). Сама не ведаю...

МІЛІЦЫЯНЕР. Вас — пакрыўджана?

ВЕРА (*прытамнеючы*). Не. (*Крыху весялей.*) Ніхто мяне не пакрыўдзіў.

ЁЛЯ (*кіруючыся да міліцыянера*). Хачу вас запытаць, чуеце... (*Падыходзіць да міліцыянера.*) Хачу вас запытаць, ці вы часам не бачылі майго Аліка, га? Шукаю яго, шукаю, але, як гаворыцца, без вынікаў.

МІЛІЦЫЯНЕР (*да Ёлі*). А што такое здарылася?

ЁЛЯ (*махнуўшы рукою*). Нічога, ведаеце, не здарылася... (*Даволі флегматычна.*) Хлопец уцёк ад мяне, во! Я туды-сюды забягала, але па ім усякі след прастыў. Кануў, ну, бы камень у грязь! (*Гледзячы міліцыянеру ў твар.*) Падумала сабе, ведаеце, што вы мо бачылі яго дзе на вуліцы або ў якім завулку? Ён, Алік, ведаеце, такі нясмелы,

палахлівы... Да, таго ж ён палахлівы, што ад страху робіцца часам адважны... Значыць, палахлівы ён да дзяўчат. Я вельмі люблю яго, калі, ён пачынае баяцца мяне. Тады, у такіх выпадках, ён, ведаеце, выглядае так міла, ну, быццам мышка пад мятлою...

МІЛІЦЫЯНЕР (*перабіваючы*). Не, не бачыў вашага нарачонага.

ЁЛЯ (*у захваленні*). Во, які з вас мужчына элегантны. (*І тлумачыць.*) Вы — першыя, што назвалі майго Аліка нарачоным мне. (*І махае кулаком да Веры і Віці.*) То ж ніхто дагэтуль, чуеце, ніхто не палічыў майго Алічка нарачоненькім мне! (*Ідзе да Віці.*) А ты, Віцюк, ужо і не палічыш Аліка нарачоным... Міліцыя прыйшла па цябе! (*Віця адступіўся ў бок ад Ёлі, як бы баючыся пабою.*) Дагуляўся... (*Ідзе за Віцем.*)

БЕРА (*да міліцыянера*). Супыніце яе, калі ласка! Яна, шалёная, гатова пабіць яго! (*Паказвае на Елю.*)

МІЛІЦЫЯНЕР (*гледзячы на Елю*). Не, што вы! (*Падыходзіць да стала і прыглядаецца да горбкі попелу, а потым гаворыць да Віці.*) Я чакаю вас заўтра ў камісарыяце; пакой нумар трынаццаць.

ВІЦЯ. Ага... (*Ёля спынілася, паглядзела на ўсіх.*)

БЕРА (*да міліцыянера*). Дазвольце мне, калі ласка, сесці...

МІЛІЦЫЯНЕР (*збянтэжана*). Сядайце. Вы ж дома. (*Збіраючыся ісці.*) Выбачайце, што я так неспадзявана зайшоў... (*Выходзіць з пакоя.*) Да пабачэння. (*Прыкладае два пальцы да казырка шапкі.*)

БЕРА (*сядаючы*). Ах, ах...

ЁЛЯ (*да Веры*). Ты, Верка, кінь гэтага Віцьку, бо сядзеш разам з ім. (*Паказвае на Віцю.*) Застрагнеш пры ім, як тая піла на суках, чуеш? (*Падыходзіць да Веры.*)

БЕРА (*знямоглая*). Добра табе так гаварыць, калі ты жалю не маеш. Ты, Ёля, мабыць, адну сябе толькі шкадуеш... (*Закрывае твар рукамі.*)

ВІЦЯ (*круцячыся на месцы*). Папаўся я, як муха ў кісель... (*Бярэцца за галаву і ўсе круціцца на адным месцы.*)

ЁЛЯ (*абражана, да Веры*). Каб ты Віцьку шкадавала, дык даўно яму выбіла б з булавешкі зладзействы, кажу табе! (*Разгарачылася.*) Але ты сама не ведала, да каго кінуцца? Ці да Віці, ці да Аліка?! А можа і яшчэ да каго? Ну і дабегалася... (*Ходзіць.*) Ідзі з ім заўтра ў той камісарыят; мо якую ласку выплачаш Віцюліску гэтаму! (*Трасе кулаком у бок Віці.*) Эх, ты, мільянер на крадзеных грошах! (*І да Веры.*) Зрэшты, Верка, няхай яго бяруць пад хваробу! Няхай ён крыху пасядзіць у каталажцы. Пасядзіць, перадумае, зразумее, больш

не будзе да нас зубром: рыкаць. *(Тлумачыць.)* Выбавіш яго, дык ён, думаеш, дацэніць гэта? Зноў усё так перакруціць, так перамуціць, што ў дурнях застанешся... І ў старых дзеўках, во, скажу табе! *(Памаўчайшы.)* Мужчына, калі чаго накруціць, дык яго і дзве бабы не выратуе! Мужчына, калі ўжо ў што лезе, дык з галавою, як самагубец які! *(Гладзіць Веру па галаве.)* Знайшла па кім бедаваць... *(І да Віці.)* Не пашанцавала табе з гэтай арцеллю „Дзяры-бяры“, ці як яе там зваць?! Будзе табе цяпер дзяры-бяры! Яшчэ мяне каханкаю сваёю хацеў зрабіць у людскіх вачах, нягоднік! І як такіх людзей зямля носіць, га? *(Круціць галавою.)* Стаіш, пытаю, як костка ў горле! *(Віця апусціў галаву.)*

ВЕРА *(наклаўшы галаву на стол, з далонямі пры вачах).* Ёля, Ёля...

ЁЛЯ *(гладзячы Веру па галаве).* Я пры табе, Верачка. Я пры табе, Верачка. Я пры табе, бедненькая... *(Нахіляецца да Веры.)* Не плач, як па нябожчыку. *(І да Віці.)* Бачыш, чаго ты начоўп? *(Да Веры, спагадліва.)* Не плач па Віці, чорт яго не возьме. У турме мо чалавека зрабіць з яго...

ВЕРА *(плаксіва).* З турмы ён яшчэ горшы выйдзе... Турма не выходзіць... *(Віця тым часам пачынае, панурыўшыся, хадзіць пад сцяною.)*

ЁЛЯ. Выхавае, не выхавае, але няхай пераканаецца, па чым фунт ліха! Кожны жыве на свой рахунак, малы ці вялікі... *(Бярэ Веру за плечы.)* Ідзем, Веранька, адсюль. Ну, ідзем, бо і чаго нам у чужой кватэры сядзець?

ВЕРА *(паглядзеўшы на Ёлю, павернутая плячыма да публікі).* Гэта я, Ёля, усяму вінаватая! Я! Як жа не магла я здагадацца, што Віця здумаў гэтае нібы пісьмо ад цябе, каб перад міліцыяй ратавацца... Ах, ён, ведаеш, якісьці дакумент спаліў... *(Ёля паглядзела на попел, што валяецца на сталі.)*

ВІЦЯ *(панура).* Баба, гэта няшчасце мужчыны! *(Усё ходзіць, бы ў якой клетцы.)* Разыйшліся, як чорныя хмары... *(З лютасцю паглядзеў на дзяўчат.)*

ЁЛЯ *(агрызаючыся Віці).* Маўчы, як воцату выпіўшы, кажу табе, булава! *(І да Веры.)* Што ты, Верка, зноў пляцеш?! Ты ў нічым тут не вінаватая, во! Ну, падумай сама: ці той, хто налез на злодзея, можа быць вінаватым у яго пакаранні? Ну?! *(Тузае Веру за плячо.)* Ну, ідзем адсюль, а то ўжо вечарэ. А ён *(наказвае на Віцю)* няхай сабе добранька перадумае свае сцежкі-дарожкі крывыя...

ВЕРА *(устаючы).* Ах, Ёля, Ёля...

ЁЛЯ (энергічна). Не бялуй, кажу табе! (Трымаючы Веру пад руку, вядзе яе да дзвярэй.) Выйдзеш замуж яшчэ не за такога, за лепшага! А пакуль, я табе Аліка свайго падашлю, ну... Дзе маё не прападала, кажу. (Выходзяць.) Добрай дзяўчыне не шкада свайго хлопца пазычыць пару разоў...

ВІЦЯ (як бы прытамнеючы). Вы... выходзіце? (Спыніўся і паглядзеў на дзяўчат.)

ЁЛЯ (наварнуўшы галаву ў бок Віці). Выходзім, каб цябе маланка спаліла!

ВЕРА (прыклаўшы далонь да ілба). Ах, ах... (Прыгорбіўшыся, яна ідзе за Ёляй, якая зноў узала яе пад руку.)

Віця пачынае вельмі хутка хадзіць з кута ў кут, усё роўна, бы нейкі кот, што шукае спосабу ўцячы. Паволі апускаецца заслона, але яшчэ праз добрую хвілю відаць Віцю на сцэне, які ўсё шпарчэй ходзіць па кутавой, то заклаўшы рукі за спіну, то чухаючы сабе патыліцу, то тузаючыся за вуха... Ён ужо ў бязвыйсці.

Канец

© OCR: Камунікат.org, 2010 год

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2010 год

© PDF: Камунікат.org, 2010 год